

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний заклад «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»

Історико-філологічний факультет
Кафедра української та зарубіжної літератур

Кваліфікаційна робота магістра

ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ РОБОТИ З
РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ-
СЛОВЕСНИКІВ НА ОСНОВІ ІТ-ТЕХНОЛОГІЙ

Виконав: здобувач
освітнього ступеня магістра
денної форми навчання
ОПП «Середня освіта (Українська мова і література.
Зарубіжна література)»
предметної спеціальності 014.01 Середня освіта
(Українська мова та література)

Швець Микола Володимирович
науковий керівник:
кандидат філологічних наук, доцент
Боєва Евеліна Володимирівна

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ-СЛОВЕСНИКА В ОСВІТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	10
1.1. Сутність та зміст поняття «творчий потенціал» особистості вчителя у психолого-педагогічній літературі.....	10
1.2 Використання сучасних ІТ-технологій у освітній діяльності вчителів-словесників	16
1.3 Педагогічні умови розвитку творчого потенціалу майбутнього вчителя-словесника	24
РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНО- ДОСЛІДНА РОБОТА ЩОДО РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ СТУДЕНТІВ-ФІЛОЛОГІВ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ ІНТЕРНЕТ-ТЕХНОЛОГІЙ.....	28
2.1 Діагностика дослідження сформованості творчого потенціалу майбутніх вчителів-словесників: констатувальний зріз	28
2.2 Організація експериментально-дослідної роботи з розвитку творчого потенціалу майбутніх вчителів-словесників	38
2.3 Контрольний етап експерименту	59
ВИСНОВКИ	68
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	73
ДОДАТКИ.....	79

ВСТУП

На сьогоднішній день суспільство висуває високі вимоги до особистості та кваліфікації педагога. Особливо цінується здатність педагога до творчості, що передбачає використання інноваційних методів та стратегій, які б надихали учнів отримувати нові знання та вміння. Все частіше сучасні педагоги стикаються з ускладненням та постійним розширенням сфери освітніх послуг, а також появою інноваційних типів освітніх установ, авторських педагогічних методів, проєктів, технологій. У зв'язку з цим, все більшої **актуальності** набуває необхідність розвитку творчого потенціалу майбутнього вчителя-словесника, його креативних здібностей. У сучасних реаліях один із найбільш очевидних та ефективних шляхів для цього – це використання ІТ-технологій.

У професійному стандарті педагога наводяться конкретні вимоги до компетентності вчителя у галузі ІТ-технологій. Зокрема, він має широко використовувати у роботі з учнями інформаційні ресурси, у тому числі ресурси дистанційного навчання, організовувати публічні виступи школярів, включаючи інтернет-форуми та інтернет-конференції; формувати установку учнів на комунікацію у максимально широкому контексті, зокрема у гіпермедіа-форматі.

У рамках розвитку системи освіти до навчального процесу все ширше включаються інформаційні засоби та мультимедійні методи навчання. Поява персональних комп'ютерів, інтерактивних інструментів та необмеженого доступу до Інтернету створила принципово нове, багатофункційне освітнє середовище. Свою роль відіграли пандемія та воєнний стан в Україні, змусивши школи перебудовуватися на дистанційний формат навчання. У зв'язку з цим виникла гостра необхідність майбутніх педагогів удосконалювати навички володіння та використання ІТ-технологіями. У загальноосвітніх школах зараз спостерігається нестача викладачів, які здатні організувати ефективно та креативно навчання з використанням ІТ-технологій.

Аналіз сучасної науково-методичної літератури виявив низку недоліків:

- на даний час не розроблено оптимальну технологію підготовки вчителів до реалізації творчого навчання;
- роль ІТ-технологій у розвитку творчого потенціалу педагога залишається маловивченою у науковій літературі;
- викладачі недостатньо володіють навичками використання інформаційних технологій у освітній діяльності.

Таким чином, виявлено протиріччя між:

- необхідністю використання ІТ-технологій в освітньому процесі та існуючими знаннями та навичками майбутніх вчителів;
- необхідністю використання ІТ-технологій для розвитку творчого потенціалу педагога та недостатньою розробленістю даного питання у системі вищої освіти.

Об'єкт дослідження: освітній процес у ВНЗ.

Предмет дослідження: педагогічні умови та розвиток творчого потенціалу майбутнього вчителя-словесника з урахуванням ІТ-технологій (доповненої реальності (AR), інструментів гейміфікації, сторітелінг, подкастингу, створення буктрейлерів, скрайбінг-презентації).

Метою дослідження є обґрунтування специфіки реалізації творчого потенціалу майбутнього вчителя-словесника за допомогою сучасних ІТ-технологій. Сучасна педагогічна наука поступово інтегрується в систему інноваційних педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій. Широке залучення комп'ютерних засобів та створення нових програмних комплексів, які б активізували основні властивості сприйняття та засвоєння загальних і професійних знань, висунуло проблеми вивчення цих процесів з погляду психолого-педагогічних аспектів комунікації комп'ютерних навчально-методичних систем та суб'єктів навчального процесу.

Гіпотеза дослідження: розвиток творчого потенціалу на основі ІТ-технологій у майбутніх вчителів-словесників буде ефективним, якщо:

- буде з'ясовано та досліджено сутність та зміст понять «творчість», «творча діяльність», «творчий потенціал педагога»;
- виявлено та обґрунтовано педагогічні умови, що забезпечують ефективність розвитку творчого потенціалу майбутніх вчителів-філологів;
- розроблено авторський курс для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти, що сприятиме розвитку творчого потенціалу на основі ІТ-технологій.

Для досягнення мети було поставлено такі **завдання**:

- з'ясувати сутність та зміст основних понять у межах досліджуваної проблеми при аналізі психолого-педагогічної літератури;
- виявити та обґрунтувати умови успішного розвитку творчого потенціалу майбутнього вчителя-словесника;
- розробити та реалізувати авторський курс, який допоможе майбутньому вчителю розвинути творчий потенціал на основі ІТ-технологій в освітній діяльності;
- провести експериментальну роботу з визначення рівня творчого потенціалу майбутніх освітян та апробувати запропоновані методики на основі ІТ-технологій.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Аналіз наукової літератури із зазначеної теми дає можливість визначити, що проблема реалізації творчого потенціалу розглядалася у вітчизняних і зарубіжних дослідженнях з погляду професійної підготовки майбутнього фахівця в закладах вищої освіти. Філософський аспект творчості розглядали в дослідженнях М. Данилов, К. Кедров, П. Копцин, О. Коршунов та ін. Психологічні основи зазначеної проблеми викладені в працях В. Давидова, Д. Ельконіна, О. Леонтєва, А. Лука, Я. Пономарьова, С. Рубінштейна й ін. Учені розглядають творчість як діяльність, результатом якої є створення якісно нових матеріальних і духовних цінностей. Водночас творчість являє собою здатність людини створювати з наявного матеріалу дійсності на основі пізнання закономірностей об'єктивного світу нову

реальність, що задовольняє різноманітним суспільним та особистим потребам. Педагогічний аспект формування творчої особистості майбутнього вчителя досліджується в працях Д. Вількєєва, М. Данилова, Н. Кичук, М. Махмутова, І. Огороднікова, І. Родак, С. Сисоєвої, М. Скаткіна, Т. Шамової, Г. Щукіної та ін. Розвитку творчої активності студентів присвячені праці І. Семенова, С. Степанова, В. Моляко, В. Рибалки.

Розкриттю змісту «творчий потенціал особистості» приділили увагу сучасні учені: П. Кравчук, Я. Пономарьов, Н. Посталюк, В. Рибалка. Науковці опрацювали проблему сутнісних характеристик творчого потенціалу особистості, структури та взаємозв'язку між основними складовими компонентами, а також принципи його формування й розвитку. Творчий потенціал особистості розглядається вченими як складна, нелінійна, відкрита й організована система, що визначає високу активність, здатність до творчої самореалізації, саморозвитку в процесі професійної підготовки. З огляду на такий зміст творчого потенціалу особистості в сучасних соціокультурних умовах, саме творчий потенціал має стати головним об'єктом уваги в процесі розвитку особистості.

Методи дослідження: науковий аналіз психолого-педагогічної та методичної літератури щодо проблеми дослідження; емпіричні методи дослідження для експериментальної діяльності; аналіз та систематизація одержаних результатів з метою виявлення динаміки показників розвитку творчого потенціалу у майбутнього вчителя-словесника на основі ІТ-технологій; кількісний і якісний аналізи експериментальних даних.

Етапи дослідження:

Дослідження розвитку творчого потенціалу майбутніх філологів відбувалося у кілька етапів з 2024 до 2026 року.

На першому етапі було здійснено аналіз психолого-педагогічної літератури з проблеми дослідження. Підготовлено перший параграф магістерської розвідки, в якому представлений докладний аналіз основних

понять дослідження: творчість, творча діяльність, творчий потенціал педагога. Розроблено науковий апарат дослідження – виявлено протиріччя, актуальність дослідження, його мету та завдання, об'єкт та предмет, гіпотезу, теоретико-методологічну основу, методи дослідження, визначена база дослідження, з'ясована наукова новизна, теоретична та практична значущість.

На другому етапі було підготовлено параграфи два та три першого розділу магістерської роботи, в яких визначено теоретичні основи та педагогічні умови розвитку творчого потенціалу майбутніх вчителів-словесників на основі сучасних цифрових ресурсів. Розроблено комплекс методик для констатуючого та контрольного етапів педагогічного експерименту. Проведено констатуючий експеримент, проаналізовано одержані результати, складено діаграми рівнів сформованості компонентів творчого потенціалу майбутнього вчителя української мови та літератури.

На третьому етапі було оформлено результати констатуючого етапу експерименту в експериментальній та контрольній групах. Після обговорення результатів констатуючого етапу експерименту з науковим керівником було проведено обговорення плану та методик формуючого етапу експерименту. Укладено авторський курс «Розвиток творчого потенціалу майбутнього вчителя-словесника на основі ІТ-технологій» на основі застосування сучасних ІТ-технологій: розроблено цілі та завдання курсу, тематичний план занять, форми та методи занять, матеріально-технічне забезпечення, критерії оцінювання робіт.

На четвертому етапі було проведено, описано та оформлено контрольний етап педагогічного експерименту з використанням діагностичних методик констатуючого етапу. Після цього були сформульовані та оформлені висновки та додатки магістерської розвідки. До додатків крім розробленого авторського курсу внесено розроблені авторські методики - анкета «Наявність творчих ідеалів та образів-орієнтирів у житті та професії», план розмови «Творче володіння філологічними інструментарієм», критерії оцінювання портфоліо

«Розвинені творчі здібності». Наприкінці було оформлено магістерську роботу відповідно до методичних вимог щодо оформлення випускних кваліфікаційних робіт.

База дослідження: історико-філологічний факультет ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» академічні групи здобувачів освітнього ступеня магістра денної форми 1 та 2 років навчання.

Наукова новизна дослідження:

- виявлено та науково обґрунтовано педагогічні умови, що сприяють розвитку творчого потенціалу вчителя-словесника;
- визначено критерії, показники та рівні творчого розвитку майбутніх вчителів української мови та літератури;
- створено та реалізовано авторський курс з розвитку творчого потенціалу майбутніх філологів. Курс побудований на вивченні сучасних ІТ-технологій відповідно останніх трендів в освіті.

Теоретична значущість дослідження:

- встановлення сутності понять «творчість», «творча діяльність», «творчий потенціал педагога», адаптації їх змісту при подальшій побудові авторського курсу;
- сформовано зміст та логіку побудови авторського курсу щодо розвитку творчого потенціалу майбутніх вчителів-філологів на основі ІТ-технологій;
- визначення комплексу педагогічних умов, ефективних технологій, методів та форм, що використовуються у програмі авторського курсу;
- аналіз, систематизація та використання накопиченого педагогічного досвіду з проблеми дослідження.

Практична значущість дослідження:

- розроблений авторський курс може бути широко використаний у професійній системі підготовки майбутніх педагогічних кадрів як у середніх професійних, так і у вищих навчальних закладах, на курсах підвищення

кваліфікації вчителів, на курсах перепідготовки «Теорія та методика філологічної освіти»;

- Завдання з використанням ІТ-технологій, наведені в курсі, допоможуть розвитку творчого потенціалу майбутніх освітян.

В результаті проведеної роботи було з'ясовано, що найефективніше на розвиток творчого потенціалу майбутнього вчителя впливають такі ІТ-технології: AR (доповнена реальність); онлайн-інструменти для реалізації гейміфікації; сторітелінгу; подкастингу; скрайбінгу-презентації в освітньому процесі.

Розроблений авторський курс з розвитку творчого потенціалу, побудований на застосуванні ІТ-технологій в освітній діяльності, до змісту якого включені наступні теми: «Роль ІТ-технологій в сучасному освітньому процесі», «Доповнена реальність», «Що таке гейміфікація», «Хмарні технології», «Цифрові хмарні інструменти», «Подкастинг».

Апробацію результатів магістерського дослідження здійснено на Всеукраїнських науково-практичних конференціях з проблем вищої освіти «Теорія та практика аналізу художнього тексту: сучасні вектори досліджень» (24-25 квітня 2025 року, м. Одеса; 20-21 квітня 2026 року, м. Одеса). Основні положення та результати дослідження викладено у доповідях на вказаних конференціях, науковій статті «Розвиток творчого потенціалу студентів-філологів у процесі педагогічної підготовки на основі ІТ-технологій» [50].

Структура магістерського дослідження складається зі змісту, вступу, двох розділів, висновків, списку використаної літератури (55 позицій) та додатків.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ-СЛОВЕСНИКА В ОСВІТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1. Сутність та зміст поняття «творчий потенціал» особистості вчителя у психолого-педагогічній літературі

Вивчення змісту та сутності творчого потенціалу вчителя слід здійснювати на основі понять «творчість», «творча діяльність», «творчий освітній процес», «потенціал», «творчий потенціал».

У філософській, психолого-педагогічній та педагогічній літературі існує безліч визначень, пов'язаних із творчістю. Так, у психології термін «творчість» вказує і діяльність особистості, і створені нею цінності, які з фактів її персональної долі стають фактами культури [14]. Психолог Я.А. Пономарьов виокремлював сферу творчості людини та сферу творчості природи. Автор підкреслював багаторівневий характер даного поняття і давав таке визначення: «Творчість – необхідна умова розвитку матерії, утворення нових форм, разом із виникненням яких змінюються і самі форми творчості. Творчість людини лише одна з таких форм» [38, с. 54].

У глосарії філософських термінів наводиться таке визначення творчості: «Діяльність людини, спрямована на створення нових за формою та змістом матеріальних та культурних цінностей» [14]. Наголошується, що ця діяльність несе у собі найважливіший зміст людської діяльності: «Творчість має на увазі щось більше, ніж просто залучення уяви чи фантазії. Вона приносить нові, оригінальні та цінні результати для окремої людини чи суспільства. У той час як людина з багатою уявою є мрійником, творча людина рухає світ уперед. Для цього їй необхідно мати потужну інформаційну та освітню базу, потужну основу систем диференційованої оцінки, за якої виробництво цінностей має бути можливим та доступним» [14].

У психолого-педагогічному визначенні творчість є діяльність, що сприяє творенню, відкриттю чогось раніше невідомого для даного суб'єкта. Дослідник Н.В. Кухарев, звертаючись до цієї проблеми, підкреслює: «Творчість педагога вбачають у тому, що він проєктує особистість вихованця, приймає самостійні рішення у несподіваних ситуаціях, будує навчальний процес відповідно до особливостей дітей» [33, с. 101]. Творчість – це мотивуючий чинник як професійного зростання, так й саморозвитку педагога [37, с. 84].

Узагальнюючи вищесказане, можна дійти невтішного висновку у тому, що дослідники дають різні визначення терміну творчості, але у кожному з них спостерігається спільне: характеристика творчості як процесу створення нового, що призводить до певного успішного результату.

Поняття «творча діяльність» досить широке і трактується багатьма вченими та дослідниками по-різному, в основному як «сфера прояву творчості діяльності педагога досить широка і може виражатися як у підході до вибору методів і засобів навчання, імпровізації при подачі матеріалу, так і у відношенні до учнів і до свого предмета в цілому».

Дослідники М.Ю. Олешков та В.М. Уваров трактують творчу діяльність як ініціативу, у якій, безперечно, творчість є головним критерієм і постає як частина значної системи творчої діяльності [36, с. 32].

Як відомо, творча діяльність поділяється на декілька сфер. Необхідно виокремити, *навчально-творчу діяльність*, оскільки саме вона є однією з провідних для педагога [27, с. 36]. Так, В.І. Андреев вважає, що метою будь-якої навчальної діяльності є вирішення навчально-творчих завдань: «Процес рішення здійснюється в умовах, метою яких є саморозвиток та наявність нового, несхожого результату» [3, с. 54].

У свою чергу, із навчально-творчою діяльністю тісно пов'язане поняття «*творчий освітній процес*». Щоб дати визначення даного терміна, необхідно з'ясувати, що мається на увазі під самим освітнім процесом і як його трактують науковці. Дослідники В.Г. Гладкі, І.А. Желтикова вважають, що освітній процес

– «це багатокomпонентне поняття, тому неможливо дати єдине правильне визначення, проте можна описати різні сторони даного явища» [13, с. 47].

А. Б. Докторович дає коротке, але загальне визначення освітнього процесу: «Рух від цілей освіти до його результатів» [15, с. 261]. М. Ю. Олешков та В.М. Уваров під освітнім процесом розуміють взаємопов'язану систему навчання, вони зазначають: «Цей міцний та якісний взаємозв'язок гарантує повноцінний розвиток особистості учня, який ґрунтується на застосуванні особистісного досвіду через використання суб'єктивно цінних способів цілеспрямованої навчально-пізнавальної діяльності» [36, с. 33]. Інші дослідники вважають, що сучасний освітній процес неможливий без змін та інновацій, в яких особливу роль відіграє творчість. Необхідно розуміти, яким чином творчість впливає на весь навчальний процес. В.А. Кан-Калик описує творчий освітній процес наступним чином: «Педагогічна діяльність, яка передбачає безперервне вирішення широкого кола навчально-виховних завдань в умовах, що стрімко змінюються» [23, с.84]. Автор вважає, що у процесі педагогічної діяльності вчителем формуються і реалізуються, індивідуальні для даної навчально-педагогічної взаємодії, оригінальні педагогічні рішення: «Педагог із застосуванням різноманітного творчого інструментарію спонукає до розвитку потенційні можливості учня, розробляє умови для саморозвитку та самовдосконалення індивідуальної особистості» [8].

Усі перераховані процеси торкаються творчого потенціала педагога. Дослідниця Т. Н. Заславська вважає, що потенціал особистості – це готовність та здатність національної спільноти до активного саморозвитку. Слід зазначити, що головними поняттями у цьому визначенні є «здатність» і «готовність», які є складовими базових понять для теорії людського потенціалу [17, с. 9].

А. Б. Докторович трактує поняття людський потенціал так: «Цілісна сукупність здібностей і якостей індивіда, соціальної групи чи суспільства (носіїв людського потенціалу), які забезпечують їх життєдіяльність як і у нормальних, так і у екстремальних умовах» [15, с. 87]. У розумінні автора це джерело

активності, можливостей, а також засоби, які можуть використовуватися в діяльності особистості.

Інші дослідники розглядають людський потенціал як творчу активність, яка реалізується в різноманітних сферах діяльності. Вони вважають, що творчий потенціал – складний взаємозв'язок якостей особистості. Психологічний словник-довідник дає таке визначення «потенціалу»: «Джерела, можливості, кошти, запаси, які можуть бути використані для вирішення будь-якого завдання, досягнення певної мети, можливості окремої особи, суспільства, держави у певній галузі» [39, с. 256].

Аналіз визначення поняття «творчий потенціал» різними дослідниками дозволяє дійти висновку, що творчим потенціалом особистості є внутрішня здатність та готовність засвоювати, творчо використовувати базові навички та вміння. Отже, творчий потенціал педагога повинен дозволяти професіоналу брати участь у створенні та зміні елементів освітнього процесу на основі знаходження нестандартних рішень різноманітних завдань за допомогою вже наявних в учня знань та навичок.

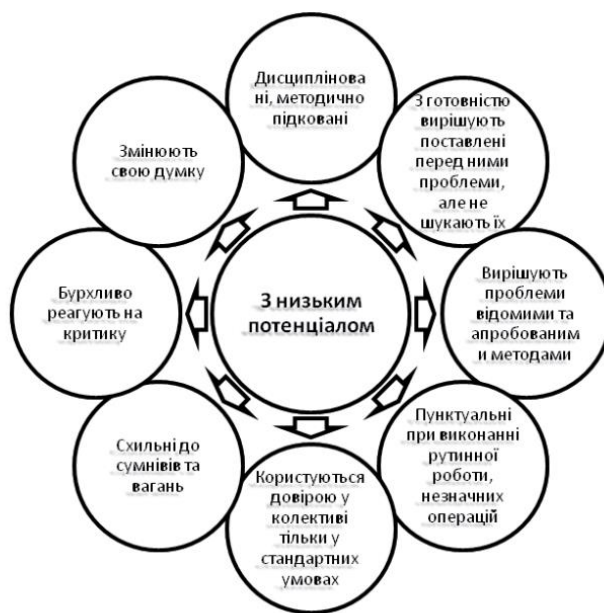
Дослідники зазначають: «Творчий потенціал педагога визначається як сукупність психічних процесів та властивостей особистості, що реалізуються в процесі педагогічної творчості, що впливає на вибір професії педагога, що формується під час навчання та розвивається у професійній діяльності надалі» [33, с.37]. На думку авторів, творчий потенціал запам'ятовує джерела саморозвитку індивіда, що сприяють його актуалізації.

В.І. Буреніна пропонує виокремлювати у структурі творчого потенціалу педагога такі компоненти: мотиваційно-ціннісний (орієнтації, відносини та особистісні цілі), когнітивний (знання, уявлення), операційний (уміння та навички) [14].

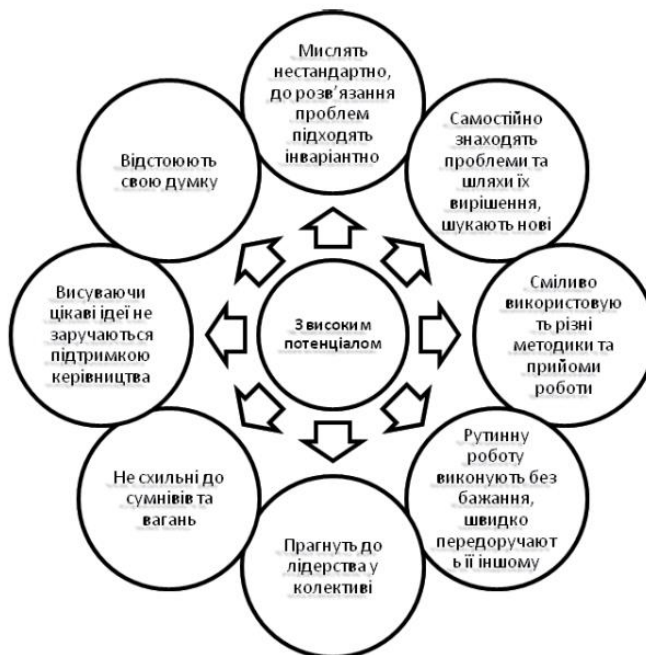
Найбільш ємне визначення творчого потенціалу вчителя, на нашу думку, дає Н.В. Мартишина: «Сукупність його можливостей для інноваційних рішень різнопланових завдань, пов'язаних з розвитком учнів (вихованців), організацією

освітнього процесу, професійним співробітництвом пропонує розглядати творчий потенціал педагога як частину професійного потенціалу» [34, с. 8]. Авторка вважає, що потенціал накопичується та розвивається протягом життя, і пропонує наступну структуру поняття: «Творчий потенціал вчителя постає як динамічна особистісна структура, яка виступає основою творчої самореалізації суб'єкта педагогічної діяльності та виражена інтеграцією ціннісного, когнітивного та діяльнісного компонентів. Критерії творчого потенціалу педагога співвіднесені з його компонентами: осмислення та прийняття ціннісної природи самої творчості; визнання творчого характеру педагогічних цінностей; наявність творчих ідеалів та образів-орієнтирів у житті та професії (ціннісний компонент), знання про людину, особистість, її креативність; знання специфіки педагогічної творчості; творчо орієнтований педагогічний світогляд (когнітивний компонент), розвинені творчі здібності; творче володіння філологічним інструментарієм (діяльнісний компонент)» [34, с. 9].

Рівень креативності вчителя визначає його здатність генерувати нові ідеї, творчо підходити до організації навчального процесу та мотивувати учнів до активної пізнавальної діяльності (Малюнок 1 та 2).

Малюнок 1. Характеристика вчителів за рівнем креативності (за низьким потенціалом)

Малюнок 2. Характеристика вчителів за рівнем креативності (за високим потенціалом)

Зазначимо, що високий рівень креативності у вчителя-словесника не лише підвищує ефективність навчання, а й формує у учнів активну пізнавальну позицію, критичне мислення та здатність до творчої самореалізації.

Здійснений огляд дозволяє узагальнити різні точки зору та виділити такі складові творчого потенціалу педагога: *ціннісний, когнітивний та діяльнісний*. Виділені компоненти та показники, які ми можемо виміряти у майбутніх вчителів-словесників за допомогою діагностичних методик, представлені у таблиці 1.

Таблиця 1. Структура творчого потенціалу особистості майбутнього вчителя

Компонент	Показник
Ціннісний	Осмислення та прийняття ціннісної природи самої творчості
	Визнання творчого характеру педагогічних цінностей
	Наявність творчих ідеалів та образів-орієнтирів у житті та в професії

Когнітивний	Знання про людину, особистість, її креативність
	Знання специфіки педагогічної творчості
	Творчо орієнтований педагогічний кругозір
Діяльнісний	Розвинені творчі здібності
	Творче володіння філологічним інструментарієм

Таким чином, поняття «творчий потенціал особистості педагога» полягає у здатності приймати та знаходити інноваційні рішення у процесі професійної діяльності. Фахівець розвиває протягом усього життя основні його компоненти: ціннісний, когнітивний та діяльнісний.

1.2 Використання сучасних ІТ-технологій у освітній діяльності вчителів-словесників

Сьогодні Інформаційно-комунікативні технології (ІТ-технології) в освіті – один із пріоритетних напрямів, актуальність якого зумовлена кількома чинниками. Один із них полягає в тому, що сучасному вчителю необхідно враховувати, що сьогодні для дітей та підлітків характерним є *кліпове мислення* як закономірна тенденція у сприйнятті інформації. Поняття «*кліпове мислення*» характеризує здатність людини сприймати навколишню реальність у вигляді коротких та яскравих образів, поєднуючи їх в один відеокліп. Кліпове мислення обумовлене прискоренням ритму життя та зростаючим інформаційним потоком, що буквально обрушується на людей. Це дуже впливає на мислення учнів. Дослідники А.І. Вороненко, О.М. Терешкова виділяють наступні характеристики кліпової подачі інформації: «Яскрава візуалізація, короткі мовні та текстові послання, перевага відео та фотоконтенту» [1]. Цей факт свідчить про те, що до засвоєння навчальних програм необхідні нові ефективні підходи.

Так, М.А. Купчинська, Н.В. Юдалевич вважають, що завдання сучасного вчителя – враховувати та використовувати переваги та недоліки кліпового

мислення для підвищення ефективності навчального процесу: «Сама проблема кліпового мислення у молодого покоління давно набула реальних обрисів, а сформована під впливом інноваційних технологій особистість не може змінити цей тип мислення, тому необхідно навчитися працювати з цією особливістю. Спілкуючись зі студентами, краще показувати, а не розповідати, щоб утримати їхню увагу. Найбільш ефективний спосіб взаємодії – переконувати, пояснювати, показувати яскраві презентації, обговорювати та наводити аргументи, не перевантажуючи великими обсягами інформації (інформація має бути відразу зрозумілою та «зачіпаючою»), подавати інформацію в доступному вигляді (переважно візуальному), залучати до активної взаємодії» [31].

Розглянемо деякі сучасні ІТ-технології, які можуть бути використані з метою підвищення творчого потенціалу майбутніх вчителів-словесників.

Доповнена реальність, або AR (англ. augmented reality) – поєднання інформації про реальний і віртуальний світ, «вмонтоване» в єдине поле сприйняття [6]. За допомогою одночасного впливу на всі рецептори людини AR як пропонує розширений обсяг інформації, так й збільшує пропускну спроможність інформаційних каналів студента, інтенсифікуючи процес формування знань.

Дослідники як характеристики AR-системи виділяють – розташування об'єктів реального та віртуального світу в тривимірному просторі з демонстрацією їх взаємодії в реальному масштабі часу. Віртуальні образи, які здобувачі можуть побачити безпосередньо в аудиторії, роблять навчальний матеріал наочним, яскравим і незабутнім.

Дослідник А.Ф. Іванько описує досвід проведення низки експериментів, при яких одній групі учнів під час уроків демонстрували наочний матеріал з AR, а другій групі – звичайні плакати та схеми: «Було виявлено, що в тій групі, де використовувалася доповнена реальність, відсоток засвоєння інформації дітьми наблизився до 90 %, зросла увага з двовимірними посібниками. Також було виявлено, що тривимірне зображення стимулює мислення, розвиває моторику,

міміку, увагу та підвищує ступінь засвоєння, запам'ятовування та, що найголовніше, розуміння інформації» [20].

Дослідники вважають, що доповнена реальність ефективно впливає на процес освіти людини. К.С. Антоніаді, Т.Ю. Грубич зазначають: «Один із важливих моментів полягає в тому, що AR створює ефект присутності, дуже ясно відбиває зв'язок між реальним та віртуальним світом. 3D-зображення дозволяє візуально проникнути в іншу, віртуальну реальність, що, безумовно, психологічно приваблює людину та активізує її увагу, сприйнятливості до інформаційної складової. Незалежно від предмета, що вивчається, доповнена реальність допомагає підвищити його привабливість для учнів будь-якого віку і збільшує мотивацію до отримання знань» [5].

У разі використання доповненої реальності учні можуть керувати об'єктами AR, переміщати їх, повертати, змінювати масштаб, розглядати з різних сторін. Дослідники визнають, що за рахунок того, що візуальна чи аудіальна інформація подається синхронно з тим, що відбувається насправді, створюється повне занурення в інформаційну ситуацію та активізується її сприйняття. Учні можуть з рівним ступенем достовірності сприйняття побачити у всіх подробицях відомі музейні експонати, розглянути тригонометричні об'єкти та провести хімічні досліди, які в реальних умовах зробити досить проблематично [32].

Е.А. Ігнат'єва, аналізуючи сучасну ситуацію з впровадженням доповненої реальності в українську систему освіти, зазначає, що зараз, на жаль, немає чіткого руху в цьому напрямку і конкретних програм, що дозволяють впроваджувати AR-технології на місцях навчання: «Консервативна спрямованість освітньої системи та несприйнятливості викладачами технологій, які б допомогли значно прискорити процес сприйняття і підвищити ефективність навчання» [21].

Ще одна актуальна технологія останніх років – **гейміфікація** – один із ключових трендів в інформаційних технологіях для освітніх установ.

Дослідники вважають, що дана технологія здатна зробити навчання більш функційним і мотивуючим, коли люди навчаються на практиці чи власному досвіді, гейміфікація допомагає змусити їх діяти. За допомогою гри учні починають розвивати ті навички, розвиткові яких були схильні чинити опір. Таким чином, гейміфікація полегшує викладання та засвоєння матеріалу у педагога та учня [2].

Існують цифрові інструменти, які допомагають реалізувати гейміфікацію в процесі освіти. Дослідники Є.А. Гімельштейн, Д.Ф. Годван, Д.В. Стецька вважають, що для цього підходять *хмарні технології* – це зручне середовище доступу до зберігання, обробки інформації без встановлення будь-яких програм на пристрої користувача. До них належать хмарні сховища даних, електронні щоденники та журнали, інтернет-бібліотеки, віртуальні лабораторії, онлайн-конструктори цифрових дидактичних одиниць, соціальні мережі, сховища відео, програми для текстового, голосового та відеообміну [12]. Хмарні технології дозволяють учневі за його належної мотивації самому вибудовувати індивідуальну траєкторію навчання: вибирати притаманний собі темп, шлях засвоєння навчального матеріалу.

С.Х. Біджієва, Ф.А. Урусова виділяють цифрові інструменти формуючого оцінювання: інтерактивні робочі аркуші, конструктори тестів та вікторин, навчального відео, дидактичних ігор [8] (Див. Малюнок 3).

Малюнок 3. Інтерактивний робочий аркуш за повістю І. Нечуя-Левицького «Кайдашева сім'я»

увагу учнів, сприяє кращому запам'ятовуванню та розвитку критичного мислення. У роботі вчителя-словесника сторітелінг використовується для інтеграції художніх творів, коли вчитель перед аналізом повісті чи оповідання створює контекст часу та місця подій через міні-розповідь, а також для мотиваційного ефекту, коли історії з життя відомих письменників чи сучасників зацікавлюють учнів і допомагають краще зрозуміти матеріал. Крім того, сторітелінг сприяє формуванню мовленнєвих навичок, адже учні створюють власні історії, використовуючи нові слова та граматичні конструкції, що розвиває їхню творчість, мовну гнучкість і комунікативні здібності. Сучасні цифрові платформи, такі як Padlet, Genially, Canva чи Book Creator, дозволяють реалізовувати інтерактивні формати, а також створювати аудіо- та відеоісторії, наприклад подкасти або короткі відео, що розкривають сюжет або характеристику героя. Використання сторітелінгу підвищує мотивацію та залученість учнів, полегшує засвоєння складного матеріалу та розвиває креативність і критичне мислення, що робить його ефективним сучасним інструментом у роботі вчителя-словесника, здатним перетворити урок на захопливу розповідь та сформувати у школярів як предметні знання, так і ключові компетентності XXI століття [18, с. 56].

Ще одна сучасна технологія, здатна вплинути на творчий потенціал особистості – **подкастинг**. Подкастинг (утворилось від поєднання англ. термінів iPod – пристрій та broadcast – трансляція) – це спосіб створення та передачі аудіо- (іноді відео-) контенту у вигляді серій цифрових файлів, які користувачі можуть завантажувати або слухати онлайн у зручний час. Цей процес включає підготовку теми, запис, монтаж аудіо та публікацію на спеціальних платформах, таких як Spotify, Apple Podcasts, Google Podcasts, використовуючи RSS канали для автоматичного оновлення.

Аналіз науково-методичної літератури показав, що у навчальному процесі технології подкастинга використовуються поки що досить рідко та його дидактичний потенціал повною мірою не затребуваний. У той же час у наукових

фахових виданнях описано досить багато ідей, методів і способів використання в освіті даної технології.

Так, Д.Д. Темирова виділяє такі переваги використання технології підкастингу освіти: «Більше можливостей для доставки навчального матеріалу; вони розвивають навички дослідження, пошуку, формулювання думки, говоріння, планування часу; студенти можуть створювати власні подкасти, щоб поділитися своїм досвідом навчання один з одним, а також іншими студентами з інших навчальних закладів; викладачі можуть записувати подкасти для надання додаткових матеріалів, які можна завантажувати та переглядати кілька разів, якщо є потреба для повного засвоєння матеріалу» [45].

Дослідник К.С. Ітінсон вважає, що при використанні подкастів під час уроків може виникнути низка проблем: «Здатність до слухового сприйняття інформації найчастіше розвинена набагато менше, ніж до візуального. Рекомендується використання розшифрування так званого транскрипта. Крім того, в більшості випадків доречно давати завдання на роботу з подкастом як домашні, щоб у учня була можливість зосередитися і вдуматися у зміст аудіозапису» [22]. Для запису можна використовувати диктофон, функцію запису смартфонів або айфонів. Крім того, існують спеціальні програми, за допомогою яких можна здійснити необхідний монтаж аудіо. Ефективність застосування вищеописаних технологій з розвитку творчого потенціалу педагогів підтверджено як вітчизняними, а й зарубіжними дослідниками.

Ще одним із ефективних інструментів освіти є створення **буктрейлерів** – коротких відео- або мультимедійних презентацій, що відображають сюжет, головних героїв, основні ідеї та авторську концепцію літературного твору.

Переваги використання буктрейлерів у навчанні:

- Візуалізація змісту твору – учні легше сприймають інформацію через поєднання тексту, зображень, аудіо та відео.
- Розвиток творчих навичок – створення буктрейлерів стимулює учнів до самостійного аналізу, рефлексії та вираження власного бачення твору.

- Інтерактивність навчального процесу – учні можуть не лише створювати власні буктрейлери, а й обмінюватися ними, коментувати роботи однокласників, що сприяє формуванню комунікативних навичок.

- Мотивація до читання – сучасний формат подачі матеріалу робить літературні твори більш доступними та цікавими для молоді.

- Застосування цифрових компетентностей – робота з програмами для створення презентацій, відеомонтажу та мультимедійних ефектів сприяє розвитку цифрової грамотності учнів.

Зазначимо, буктрейлер є ефективним засобом поєднання традиційного аналізу літератури з сучасними ІТ-технологіями, що дозволяє підвищити якість навчання та активізувати пізнавальну діяльність школярів [30, с. 16].

Дослідники зазначають, що ще одним дієвим інструментом організації навчання є **скрайбінг (scribing)** — це метод візуалізації навчальної інформації за допомогою малюнків, схем, символів і коротких записів, який дозволяє учням краще сприймати та запам'ятовувати матеріал. У роботі вчителя-словесника скрайбінг застосовується для оформлення конспектів, схем аналізу творів, характеристик персонажів або подій, що допомагає учням структурувати інформацію та наочно відобразити взаємозв'язки між поняттями. Цей метод активізує візуальне мислення, сприяє креативності, а також покращує концентрацію та увагу під час уроку. Сучасні цифрові інструменти, такі як Canva, Miro або Padlet, дозволяють створювати інтерактивні скрайбінг-конспекти, мультимедійні схеми та анімації, що робить навчальний матеріал більш доступним та наочним. Використання скрайбінгу сприяє глибшому засвоєнню знань, розвитку аналітичних та творчих навичок учнів, а також формує вміння узагальнювати інформацію і систематизувати її, що робить цей метод ефективним інструментом сучасного уроку української мови та літератури.

Таким чином, використовуючи різноманітні сучасні ІТ-технології у освітянській діяльності в процесі викладання, важливо враховувати особливості

студентів, вміти використовувати позитивні та не забувати про негативні сторони кліпового мислення.

1.3 Педагогічні умови розвитку творчого потенціалу майбутнього вчителя-словесника

Творчий потенціал вчителя проявляється у процесі педагогічної творчості і є найважливішою характеристикою педагога-професіонала. У науковій психолого-педагогічній літературі до цієї проблеми зверталися багато дослідників.

Так, В.І. Андреев запропонував концепцію навчально-творчої діяльності та описав значні тенденції педагогічної творчості як цілісного процесу: «Протиріччя (проблемна ситуація, творче завдання), яке необхідно вирішити новими (оригінальними) способами; соціально-суспільна та особистісна значущість реалізованої ідеї, її прогресивність та цінність для розвитку; об'єктивні (соціальні, матеріальні) передумови та умови для творчості; суб'єктивні передумови та умови для творчості (наявність особливих особистісних якостей та здібностей, що дозволяють виявляти та реалізовувати наявний інтелектуальний та творчий потенціал, позитивна мотивація та потреба до оригінальних рішень, новаторських форм та методів з метою ефективного та якісного виконання своїх професійних функцій); новизна та оригінальність процесу чи результату» [3, с. 543]. Автор зазначає, що всі ці умови мають бути взаємопов'язані та працювати у цілісності.

Як відомо, педагогічна творчість філолога відбиває індивідуально-суб'єктивний характер професійної діяльності майбутнього вчителя. Як свідчить Н. В. Кухарев, педагогічна творчість завжди характеризується пошуком та знаходженням нового: «Варіативних та нестандартних способів вирішення педагогічного завдання (нове для себе) – або перетворенням відомого

педагогічного досвіду та створенням нових оригінальних підходів або окремих прийомів (нове для себе та для інших)» [33, с. 48].

Мотиваційно-ціннісний компонент являє собою прагнення учнів до позитивних перетворень: «Цей процес спрямований на усвідомлення майбутніми педагогами власної індивідуальності та унікальності та на визнання творчості як прогресивної, творчої діяльності, заснованої на нормах моральності та професійної етики» [9, с. 674].

Інтелектуально-пізнавальний компонент представляє здатність майбутнього вчителя професійно здійснювати **евристичний пошук**: «Проводити аналіз, рефлексію, ставити точну та вимірну мету, перспективно і неординарно мислити, зіставляти та порівнювати існуючі варіанти для пошуку найкращого або створення нового альтернативного рішення, оцінювати досягнутий результат» [7].

Емоційно-вольовий компонент забезпечує саморегуляцію учнів у досягненні результату, відповідальність за його якість: «Визначається способами дій, їх варіативністю і передбачає безперервний самоаналіз і самооцінку, творче осмислення та занурення у досліджувану проблему» [9, с. 677].

Дослідник В.І. Загвязинський зазначає: «Змістовно-цільові умови навчання, засновані на засадах гуманістичної педагогіки та особистісно орієнтованого підходу, що розвивають ціннісно-професійну позицію; організація проблемно-пошукового освітнього простору, спрямованого на безперервне пізнання та освоєння досвіду творчої професійної діяльності відповідно до основних етапів вирішення творчої задачі: задум, планування, виконання, перевірка та вдосконалення; застосування активних методів навчання (дослідницьких, проєктних, дискусійних, інформаційно-комунікативних); використання рефлексії для самооцінки та аналізу кількісних та якісних результатів, досягнутих у розвитку педагогічної творчості; самоврядування та проєктування учнями індивідуальної траєкторії творчого

розвитку з урахуванням усвідомлених професійних перспектив та змінних соціально-економічних умов» [16, с. 55].

Дослідник вважає, що головна роль у системі розвитку творчого потенціалу особистості педагогів належить регулятивним принципам – основним положенням, що визначають її зміст, методи, форми та засоби відповідно до поставленої мети. До цих принципів він відносить принципи активності, діяльності, колективності, особистісного підходу та розвитку.

Н.А. Степаненко до організаційно-педагогічних умов успішного розвитку творчого потенціалу вчителя відносить: «Активізація мотивації; суб'єктні відносини; створення творчого середовища; диференційоване застосування творчих навчально-професійних завдань; рефлексія; технічне та методичне забезпечення; облік особливостей розвитку креативного потенціалу – кожної стадії його розвитку» [43, с.150]. Дослідник вважає, що викладач має спонукати студентів до підвищення рівня розвитку креативного потенціалу, використовуючи різні шляхи активізації мотиваційної сфери: «Важливо, щоб на кожному занятті студент переживав радість відкриття чогось нового, щоб у нього закріплювалася віра у власні сили, зростав інтерес до навчання. У процесі навчання студентові потрібно пояснити, яким чином стануть у пригоді ті чи інші знання, довести, що саме той чи інший предмет буде корисним у майбутній професійній діяльності» [43, с. 151].

Дослідники вважають, що *ефективний розвиток креативності* у процесі навчання у ВНЗ можливий при поєднанні сприятливих зовнішніх та внутрішніх факторів креативного середовища та ослабленні дії антистимуляторів творчості. Вони зазначають, що майбутні педагоги зможуть вирішувати фундаментальні завдання, використовуючи незвичайні ідеї, якщо забезпечити дотримання наступних педагогічних умов: «Створити середовище для ухвалення рішення про схильність до занять творчої діяльності, формувати потреби у навчанні та прояви самостійності у навчальному процесі; створювати у студентів сприятливі умови для творчого мислення, терпимо ставитися до різних ідей, що

висловлюються студентами, та забезпечувати їх активну участь у процесі навчання, втілювати впевненість у здатності кожного студента мислити творчо, заохочувати його творчу активність на регулярній основі» [11, с. 83].

Вважаємо, що обов'язковою умовою розвитку творчого потенціалу є інноваційно-педагогічна діяльність, адже це фундамент різноманітних видів педагогічної творчості та відповідно до діяльнісного принципу розвитку особистості, в ній проявляється і знаходить подальший розвиток творчий потенціал особистості.

М. Ю. Комарова також наголошує на інноваціях: «Для розвитку творчих здібностей майбутніх вчителів необхідно приділяти особливу увагу розвитку їх профільних педагогічних компетенцій, включаючи широке використання сучасних інформаційних та комунікаційних технологій, інноваційних стратегій, інтерактивних методів та технологій навчання» [28].

Таким чином, проведений аналіз науково-методичної літератури щодо досліджуваної проблеми дозволяє виділити умови ефективного розвитку творчого потенціалу майбутніх вчителів:

- організація інноваційно-педагогічної діяльності із широким використанням сучасних ІТ-технологій;
- формулювання актуальності реалізованої ідеї та точної вимірної мети навчання;
- використання особистісно-орієнтованого підходу;
- дотримання основних етапів вирішення творчого завдання: задум, планування, виконання, перевірка та вдосконалення;
- застосування активних методів навчання;
- використання рефлексії для самооцінки та аналізу кількісних та якісних результатів, досягнутих у розвитку педагогічної творчості.

РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНО- ДОСЛІДНА РОБОТА ЩОДО РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ СТУДЕНТІВ-ФІЛОЛОГІВ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ ІНТЕРНЕТ-ТЕХНОЛОГІЙ

2.1 Діагностика дослідження сформованості творчого потенціалу майбутніх вчителів-словесників: констатувальний зріз

З метою вимірювання початкового рівня сформованості творчого потенціалу майбутніх вчителів-словесників організовано констатуючий етап педагогічного експерименту. Дослідження проходило на базі історико-філологічного факультету серед здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти.

До експериментальної групи увійшло 10 осіб, до контрольної – 8 осіб.

Діагностична карта представлена у Таблиці 2 (Див. Додатки).

В результаті проведення діагностики учасники експериментальної та контрольної груп були розподілені за трьома рівнями сформованості творчого потенціалу:

Високий рівень – високий чи середній рівень визнання творчого характеру педагогічних цінностей, є творчі ідеали та образи-орієнтири як у житті так, і у професії; на високому або середньому рівні присутні знання про людину, особу, її креативність, а також специфіку педагогічної творчості; наявність яскраво вираженого творчо орієнтованого педагогічного кругозору; на високому чи середньому рівні творчі здібності та творче володіння філологічним інструментарієм.

Середній рівень – високий чи середній рівень визнання творчого характеру педагогічних цінностей, є творчі ідеали та образи-орієнтири хоча б лише у житті, чи у професії; на високому або середньому рівні присутні знання про людину, особу, її креативність, а також специфіку педагогічної творчості; наявність недостатньо розвиненого творчо орієнтованого педагогічного

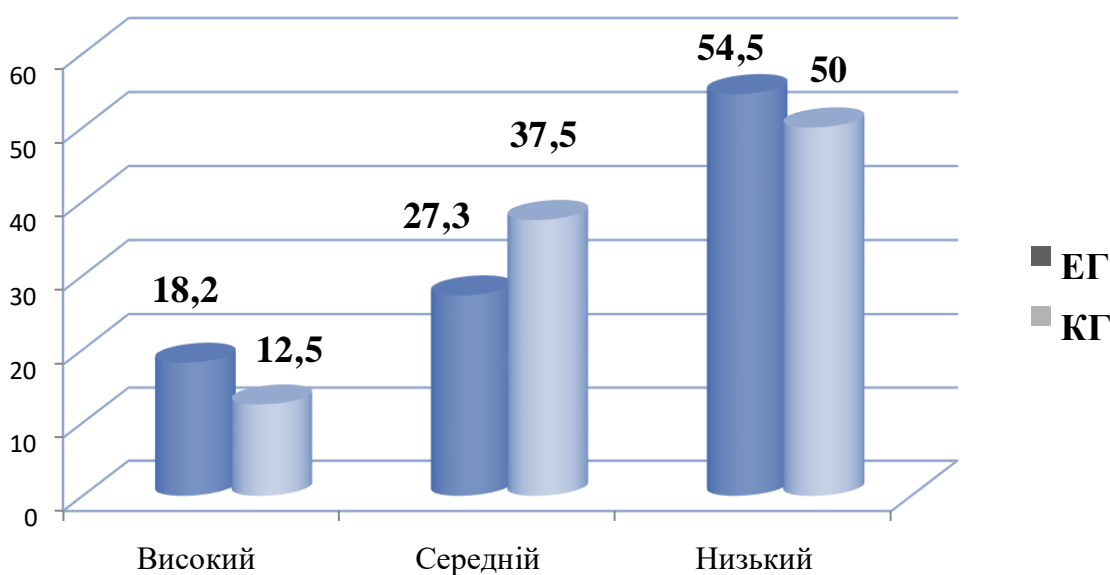
кругозору; на високому чи середньому рівні творчі здібності та творче володіння філологічним інструментарієм.

Низький рівень – низький чи середній рівень визнання творчого характеру педагогічних цінностей, відсутні творчі ідеали і образи-орієнтири у житті та у професії; на низькому або середньому рівні присутні знання про людину, особу, її креативність, а також специфіку педагогічної творчості; не сформовано творчо орієнтований педагогічний кругозір; на низькому чи середньому рівні творчі здібності та творче володіння філологічним інструментарієм.

Визнання творчого характеру педагогічних цінностей було визначено за допомогою методики «Самооцінка творчого потенціалу особистості» (автори Н.П. Фетіскін, В.В. Козлов, Г.М. Мануйлов).

Здобувачам вищої освіти було запропоновано 18 питань із трьома варіантами відповіді. Необхідно було обрати відповідний, а потім порахувати кількість балів, виходячи з наступного: додати три за кожну відповідь «а», один за кожну відповідь «б», по два за кожну відповідь «в». Якщо у сумі виходило 48 і більше балів, магістрантові присвоювався високий рівень розвитку визнання творчого характеру педагогічних цінностей; 24 - 47 балів - середній, 23 і менше балів - низький.

Результати проведення методики представлені на Графіку 1.

Графік 1. Рівні визнання творчого характеру педагогічних цінностей (у відсотках) за результатами проведення діагностики «Самооцінка творчого потенціалу особистості»

В експериментальній групі на високому рівні опинилися 2 особи (18, 2%), у контрольній - всього 1 (12,5%). На середній рівень в обох групах віднесено по 3 особи (27,3% та 37,5% відповідно). При цьому половина здобувачів залишилися на низькому рівні визнання творчого характеру: 6 осіб у експериментальній (54,5 %) та 5 особи у контрольній (50 %) групах.

Наявність творчих ідеалів та образів-орієнтирів у житті та в професії було досліджено за допомогою авторської анкети (Додаток А).

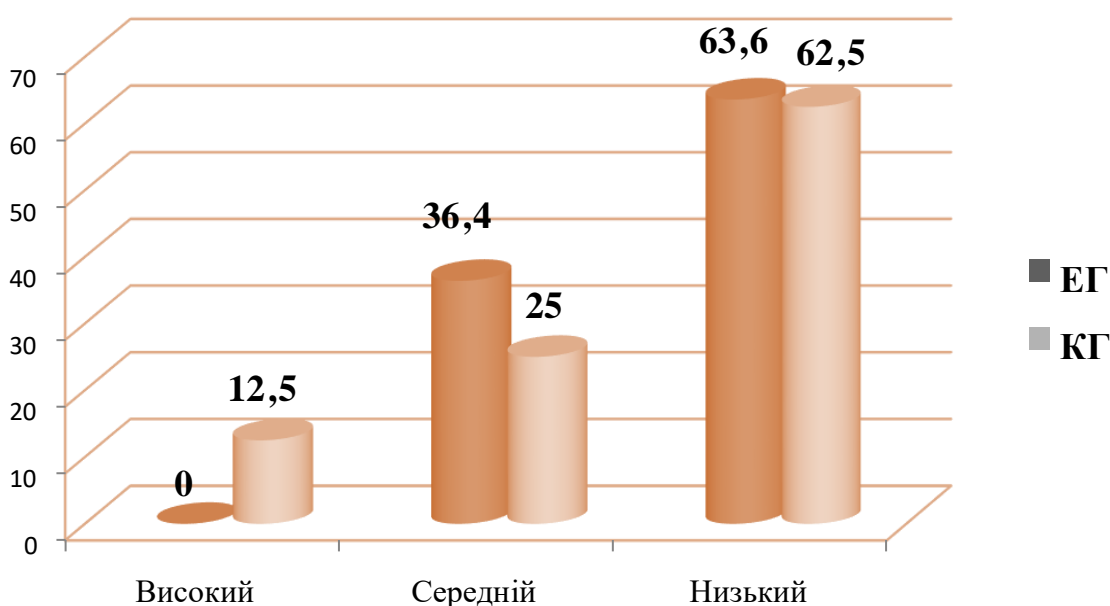
Інтерпретація результатів:

Високий рівень – здобувач надав розгорнуту відповідь на обидва питання, перерахував кілька аргументованих прикладів щодо кожного пункту.

Середній рівень – здобувач надав недостатньо розгорнуту відповідь на обидва питання, перерахувавши один або кілька аргументованих прикладів щодо кожного пункту.

Низький рівень – здобувач не надав розгорнутої відповіді на два чи одне запитання, перерахувавши один чи кілька прикладів щодо кожного пункту, але не аргументував свою позицію; відповіді мають формальний характер.

Підсумки проведення анкетування представлені на Графіку 2.

Графік 2. Рівні наявності творчих ідеалів та образів-орієнтирів у житті та професії (у відсотках) за результатами проведення анкетування

В експериментальній групі до високого рівня не віднесено жодного магістранта. У контрольній високий результат продемонстрував 1 здобувач (12,5%). На середньому рівні виявилось 4 особи (36,4 %) та 2 особи (25 %) відповідно.

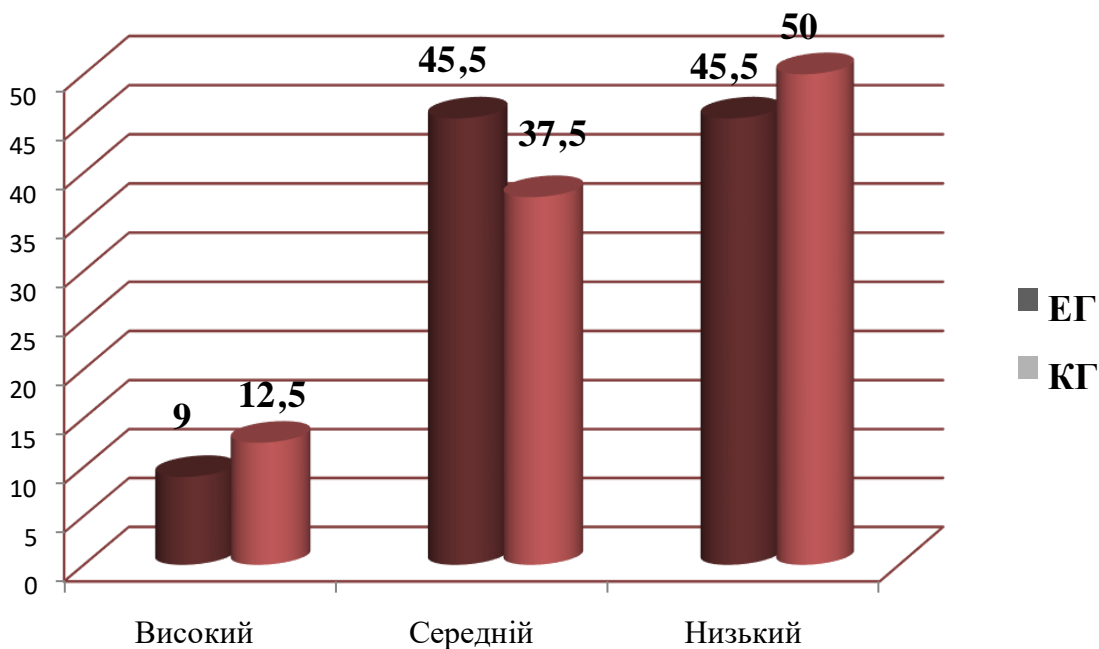
Найбільша кількість магістрантів показали результат, що співвідноситься з низьким рівнем наявності творчих ідеалів у професії: 7 осіб у експериментальній (63,6 %) та 5 осіб у контрольній (62,5 %) групах.

Рівень знань про людину та креативність особистості вивчався за допомогою методики «Креативність особистості» Д. Джонсона. Майбутнім філологам було запропоновано перелік характеристик творчого мислення та поведінки, розроблений спеціально для ідентифікації проявів креативності, доступних зовнішньому спостереженню. Потрібно було виставити бали за наступною шкалою: 1 – якщо відповідь «ніколи», 2 – якщо відповідь «рідко», 3 – якщо відповідь «іноді», 4 – якщо відповідь «часто», 5 – якщо відповідь «постійно».

Розподіл за трьома рівнями відбувався відповідно до умов:

Високий рівень – якщо здобувач набрав 40-27 балів; середній рівень – якщо здобувач набрав 26-20 балів; Низький рівень – якщо здобувач набрав 19 і менше балів.

Результати представлені на Графіку 3.

Графік 3. Рівні знань про людину, особу, її креативність (у відсотках) за результатами проведення методики «Креативність особистості»

У визначенні рівня знань про креативність особистості магістранти експериментальної групи крім однієї особи поділилися на дві частини: 5 осіб продемонстрували середній, і ще п'ять – низький рівні (по 45,5 %). Ще один здобувач виявився на високому рівні (9%). У контрольній групі ситуація схожа: 1 на високому (12,5%), 3 на середньому (37,5%) та 4 на низькому (50%) рівнях.

Знання специфіки філологічної творчості було досліджено за допомогою діагностичної методики «Потреба досягти успіху» Ю.М. Орлова. Магістрантам пропонувалося 22 твердження з варіантами відповіді «ні» чи «так». Потім анкети розподілялися за психодіагностичною шкалою.

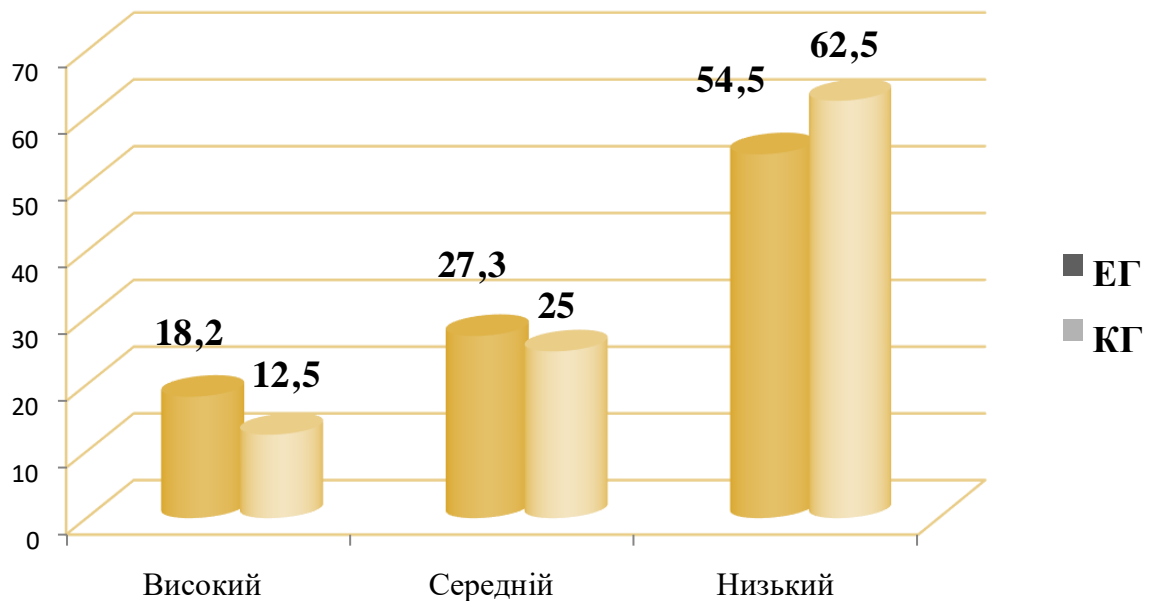
Інтерпретація результатів:

Високий рівень – 15 балів та вище.

Середній рівень – 11-14 балів.

Низький рівень – 10 та менше балів.

Результати представлені на Графіку 4.

Графік 4. Рівні знань специфіки філологічної творчості (у відсотках) за результатами проведення методики «Потреба досягти успіху»

Високий рівень знань про специфіку філологічної творчості продемонстрували 2 здобувачі (18,2 %) в експериментальній та 2 (12,5 %) у контрольній групах. На середньому виявилися 3 особи (27,3%) та 2 особи (25%), на низькому – 6 осіб (54,5%) та 5 осіб (62,5%) відповідно.

Творчо орієнтований педагогічний світогляд досліджувався за допомогою діагностики особистісної креативності (Е.Е. Тунік). Магістранти відповідали на 50 запитань за чотирма варіантами відповідей: «переважно правильно», «частково правильно», «ні», «не знаю». Для отримання результатів відповіді було зіставлено з розробленим автором ключем.

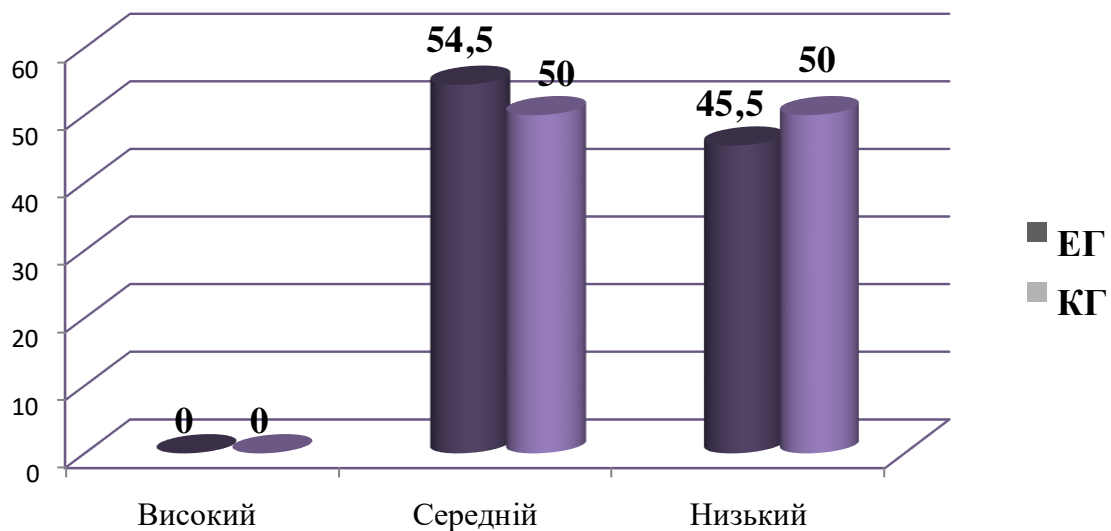
Інтерпретація результатів:

Високий рівень – 70 та більше балів.

Середній рівень – від 30 до 69 балів.

Низький рівень – 29 і менше балів

Результати представлені на Графіку 5.

Графік 5. Рівні творчо орієнтованого педагогічного кола (у відсотках) за результатами проведення діагностики особистісної креативності (Е.Е. Тунік)

На високому рівні творчо орієнтованого кола не виявлено жодного магістранта в обох групах. У контрольній групі на середньому та високому рівнях знаходяться по 4 особи (по 50%). В експериментальній на середньому на одну особу більше, ніж на низькому рівні: 6 (54,5 %) та 5 (45,5 %).

Розвинені творчі здібності було досліджено за допомогою методу портфоліо за спеціально розробленими критеріями (Додаток Б).

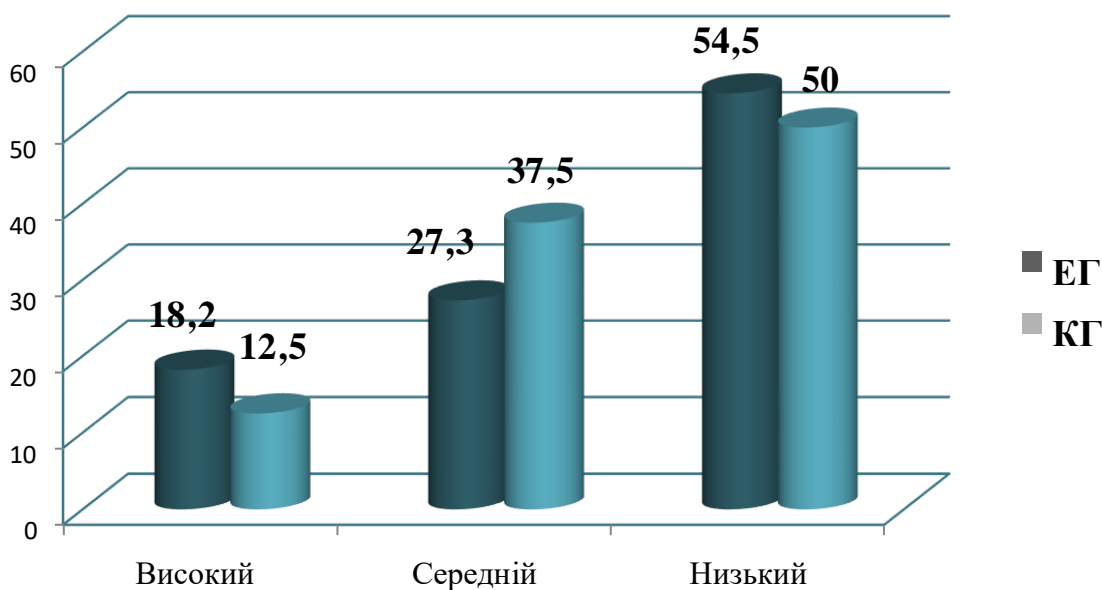
Інтерпретація результатів:

Високий рівень – 9-8 балів.

Середній рівень – 7-5 балів

Низький рівень – 4 та менше балів.

Результати представлені на Графіку 6.

Графік 6. Рівні творчих здібностей (у відсотках) за результатами проведення аналізу портфоліо

Розвинені творчі здібності також у більшості магістрантів перебувають на низькому рівні: у 6 осіб (54,5 %) в експериментальній та у 4 (50%) у контрольній групі. Середній рівень виявлено у 3 осіб (27,3 % та 37,5 %) в обох групах, низький – у 2 (18,2 %) та 1 особи (12,5 %).

Творче володіння філологічним інструментарієм було досліджено у процесі розмови відповідно до розробленого плану (Додаток В).

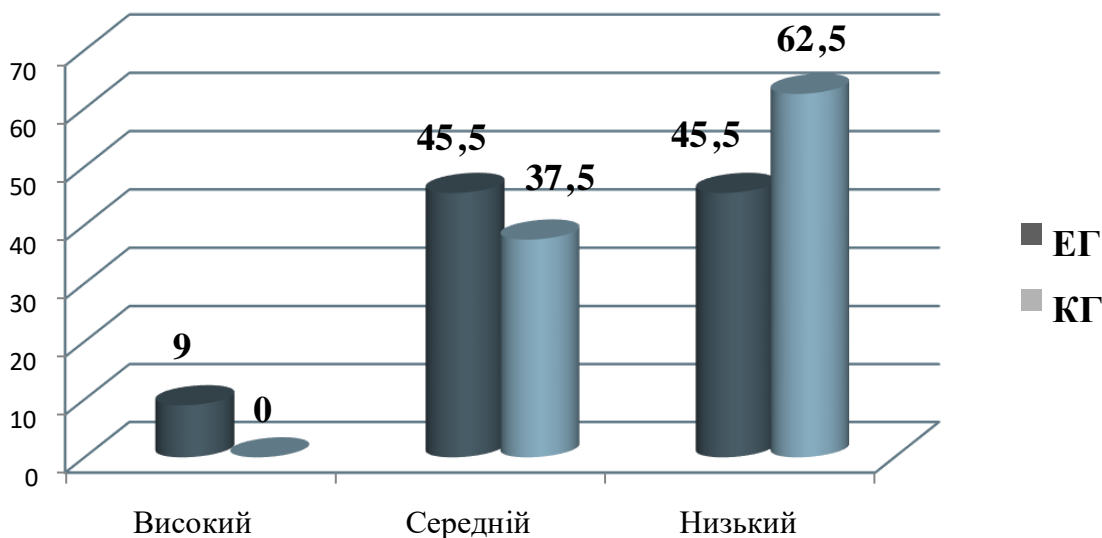
Інтерпретація результатів:

Високий рівень: магістрант назвав чотири та більше засоби візуалізації інформації, ІТ-технології, креативні педагогічні технології та форми організації інтерактивного навчання. Промова аргументована, не потрібні підказки.

Середній рівень: магістрант назвав три засоби візуалізації інформації, ІТ-технології, креативні педагогічні технології та форми організації інтерактивного навчання. Мова в більшості випадків аргументована, рідко потрібні підказки.

Низький рівень: магістрант назвав два або менше засобів візуалізації інформації, ІТ-технології, креативні педагогічні технології та форми організації інтерактивного навчання. Мова в більшості випадків не аргументована, постійно потрібні підказки.

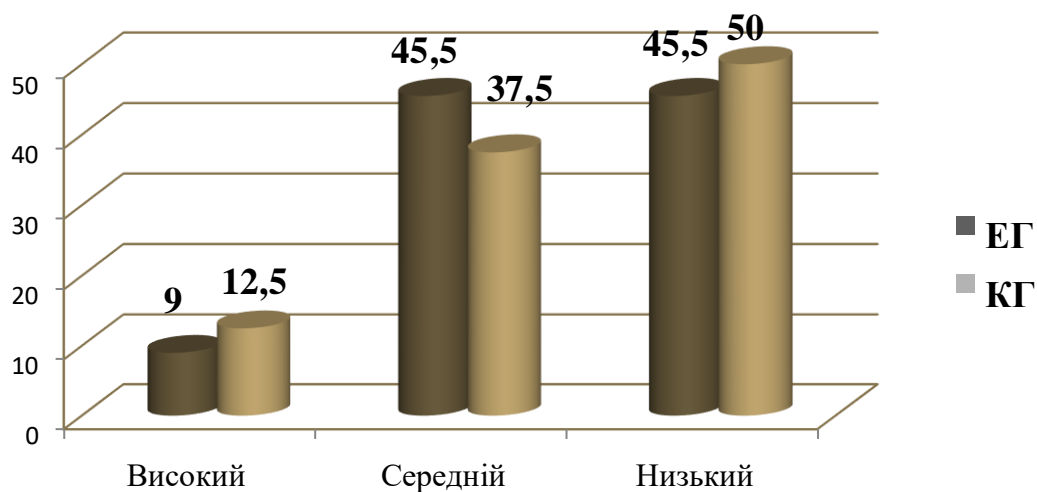
Результати представлені на Графіку 7.

Графік 7. Рівні володіння філологічним інструментарієм (у відсотках) за результатами проведення розмови

В експериментальній групі всього 1 особу віднесено до високого рівня творчим володінням філологічним інструментарієм, по 5 осіб (по 45,5 %) поділяють середній та низький рівні. У контрольній групі на високому рівні немає здобувачів, тоді як 3 особи віднесені до середньої (37,5%), а ще 5 (62,5%) – до низької груп.

Отримані результати були узагальнені та проаналізовані. Учасники експерименту були розподілені за рівнями розвитку творчого потенціалу відповідно до раніше розроблених критеріїв (Графік 8).

Графік 8. Рівні сформованості творчого потенціалу майбутніх педагогів (у відсотках) за результатами проведення констатуючого етапу експерименту

За підсумками експерименту в експериментальній групі рівні розподілилися так.

Усього по одній особі в експериментальній групі (9%) та контрольній групі (12,5%) знаходяться на високому рівні творчого потенціалу. Ці здобувачі враховують творчий характер цінностей вчителя-словесника, дотримуються творчих ідеалів у професії та в житті, мають необхідні знання про креативність людини та широкий педагогічний кругозір, яскраво виявляють свою креативність, постійно поповнюють та вдосконалюють філологічний інструментарій.

П'ять осіб у експериментальній групі (45,5 %) та 3 (37,5 %) у контрольній групі виявлено на середньому рівні розвитку творчого потенціалу вчителя-словесника. Здобувачі тією чи іншою мірою визнають творчий характер цінностей педагога, мають творчі ідеали хоча б тільки в житті або тільки в професії, мають знання про креативність людини з деякими прогалинами, недостатньо широким для високого рівня філологічним кругозором, ситуаційно виявляють свою креативність, періодично поповнюють і вдосконалюють.

На низькому рівні перебувають 5 осіб (45,5 %) в експериментальній групі та 4 (50 %) у контрольній групі. Майбутні вчителі мають невиразне уявлення про творчий характер цінностей педагога, не сформували творчих ідеалів, мають досить незначну кількість знань про креативність людини, педагогічний кругозір не сформований, лише ситуативно виявляють свою креативність, рідко поповнюють та вдосконалюють філологічний інструментарій.

Таким чином, рівень розвитку творчого потенціалу знаходиться на недостатньому рівні як в експериментальній, так і контрольній групі. Такі результати свідчать про актуальність розробки та реалізації системи заходів щодо підвищення сформованості вимірюваних компонентів.

2.2 Організація експериментально-дослідної роботи з розвитку творчого потенціалу майбутніх вчителів-словесників

На етапі експерименту з метою підвищення рівня творчого потенціалу майбутніх вчителів-філологів було розроблено авторський курс «Розвиток творчого потенціалу майбутнього вчителя на основі ІТ-технологій» (Додаток Г).

Мета: розвиток творчого потенціалу майбутніх вчителів-словесників на основі ІТ-технологій.

Навчання з курсу займає 36 академічних годин, 18 з яких - лекційні, 18 - практичні. Форма навчання: очна/дистанційна.

Вивчення теоретичного матеріалу було організовано у формі проблемної, контекстно-інформаційної (з візуалізацією) лекції, лекції-бесіди. Як практичні заняття проводилися семінар-бесіда, семінар з використанням методу аналізу конкретних ситуацій, проблемний семінар. Використовувалися наочні та вербальні методики, мозковий штурм, дискусія, бесіда, робота в парі, навчання в малих групах, ділова гра, кейс-метод, вирішення ситуаційних завдань, рольова гра (Додаток Г, Таблиця Г.2).

Авторський курс містить чотири модулі: «Вступ», «AR (доповнена реальність) в освітньому процесі», «Онлайн-інструменти для реалізації гейміфікації в освітньому процесі», «Подкастинг в освітньому процесі» та наступні теми: «Роль ІТ-технологій у сучасному освітньому процесі», «Доповнена реальність», «Що таке гейміфікація?», «Цифрові інструменти формуючого оцінювання», «Хмара слів як дидактичний інструмент», «Подкастинг» (Додаток Г, Таблиця Г.1.).

У першому модулі «Вступ» вивчалася роль ІТ-технологій у сучасному освітньому процесі. Ці знання необхідні для розуміння ролі ІТ-технологій у сучасній освіті. Студентам було надано основну інформацію про особливості так званого «Покоління Z», кліпове мислення, плюси та мінуси цього явища та його практичну складову. Особливий акцент ставився на тому, що для філолога

означають такі зміни в сучасних школярах, як з ними працювати, виходячи з виявлених особливостей, і що допоможе досягти найефективніших результатів у навчанні.

Вивчення матеріалу було організовано у формі проблемної лекції «Роман «Місто» В. Підмогильного як перший в українській літературі урбаністичний роман» із застосуванням мозкового штурму. Викладач сформулював існуючу проблему – недостатня здатність вчителя захопити та донести навчальну інформацію до сучасного покоління. У процесі мозкового штурму здобувачі вищої освіти пропонували ідеї, які сприяли б вирішенню цієї проблеми: комп'ютеризація навчання, підвищення кваліфікації педагогів, застосування інноваційних форм і методів роботи, розробка творчих завдань, візуалізація інформації, і, головне – використання сучасних ІТ-технологій у щоденній професійній практиці. Окрім самої ідеї, магістранти мали скласти чіткий план роботи: сформулювати мету та завдання роботи, обрані методи та технології, а потім оформити його в інтерактивній формі. У цьому плані майбутні вчителі-словесники відображали такий зміст освітнього процесу, який хотілося б бачити їм самим у власному навчальному плані, що, на їхню думку, змогло б зацікавити кожного учня і допомогти вчитися з інтересом. Після закінчення роботи проводилося групове обговорення представлених планів, обиралися найкращі.

Малюнок 5. Паспорт роману В. Підмогильного «Місто»

Автор: Валер'ян Петрович Підмогильний

Назва твору: «Місто»

Рік видання: 1929р. Харків

Жанр: урбаністичний роман

Літ. рід: епос (інтелектуально-психологічна проза)

Герої: Степан Радченко, Надійка. Мусінька, Зося, Маргарита, Светозаров, Вигорський, Левко.

Тема: Показ підкорення міста людиною, поведінка в нових умовах, яка виявилась екзистенційно випробувальною.

Ідея: Викриття внутрішньої роздвоєності героя: розгубленість, самотність, хибне почуття самовдоволено завойовника.

Сюжетні лінії:

1) навчання, література, кар'єра;

2) жінки, дружба. (Соціальна, духовна, біологічна)

Композиція: 2 частини, в кожній по 14 розділів.

Експозиція. Приїзд у місто Київ.

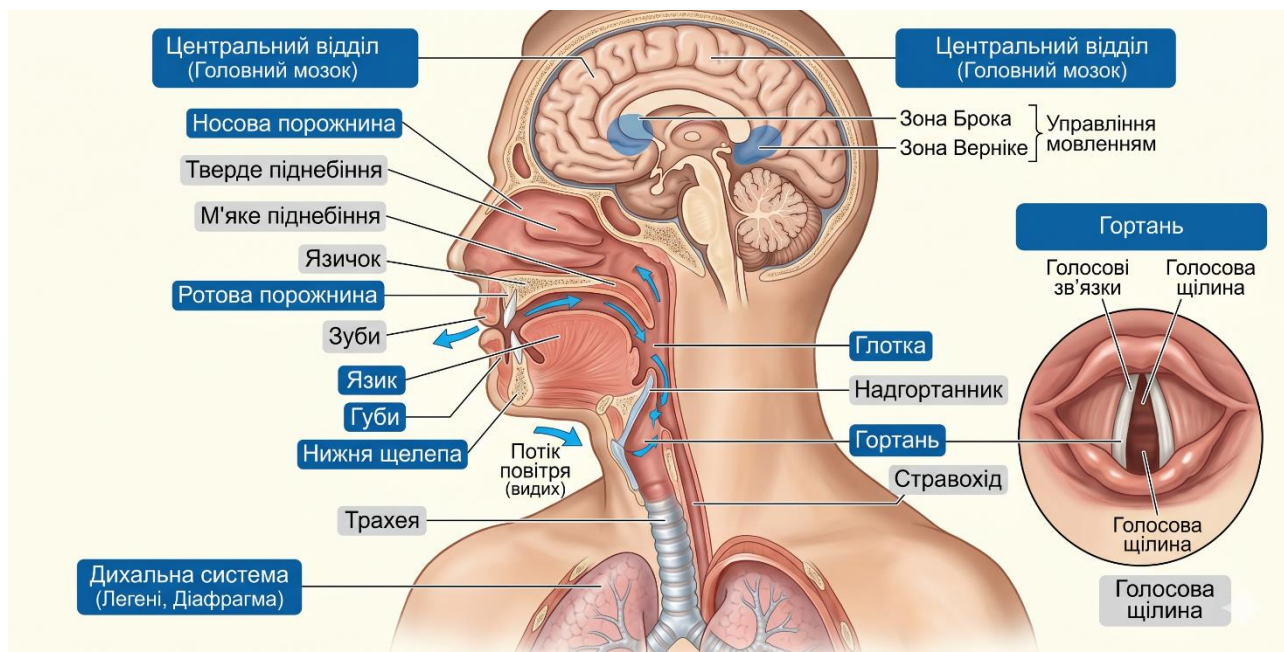
Зав'язка. Проблеми під час вступу: реєстрація, приймальна комісія.

Кульмінація. Смерть Зоськи.

Розв'язка. Зустріч з Ритою.

Проблематика: Добро і зло; кохання – це сходинка до завоювання міста; егоїзм і аморальність; користь і заздрість; любов і ненависть...

Наступний модуль присвячений **AR (доповненій реальності)** у освітньому процесі. Здобувачі познайомилися з матеріалом на тему переваг AR на візуальній лекції та відмінність AR від VR. Викладач продемонстрував майбутнім філологам можливі варіанти використання AR в освітньому процесі: – інформаційний ролик про останні тенденції в освітній сфері; фрагмент уроку з використанням AR-моделі мовленнєвого апарата (з курсу «Фонетики») та освітнього AR-додатка, що показує в режимі реального часу (див. Мал. 6). Потім викладач демонстрував приклади доповненої реальності у власному смартфоні: фільтри у соціальних мережах, що навчають програми.

Малюнок 6. Мовленнєвий апарат (на екрані у форматі 3D)

Коментар. Мовленнєвий апарат, також апарат мовлення, інакше органи мовлення чи мовленнєві органи — анатомо-фізіологічна система органів людини, які беруть участь у творенні мовних звуків (фонем) — артикуляції.

Мовленнєвий апарат складається з органів дихання й органів, які безпосередньо беруть участь у творенні звуків, зокрема: гортань, голосові зв'язки, язик, м'яке й тверде піднебіння, зуби верхньої та нижньої щелепи, губи, носопроліг (верхня частина пролігу, розташована позад порожнини носа, й умовно відмежована від ротопролігу площиною, в якій лежить тверде піднебіння) та резонаторні нутрובини (порожнини).

Практичне заняття проходило як семінар-бесіда, робота у парах та навчання у малих групах. Магістранти тренувалися у використанні навчальних AR-додатків на вибір: «AR Flash Cards», «Bugs 3D», «Mathalive», «AugThat», «Arloon Plants», «Starwalk» та інших.

Здобувачі освіти також мали можливість обрати будь-який інший AR-додаток за умови аргументованого обґрунтування його доцільності для викладання української мови та літератури. Як навчальне завдання магістрантам пропонувалося не лише створити фрагмент уроку, а й змоделювати педагогічну ситуацію підготовки до уроку з використанням AR-технологій.

Зокрема, студенти розробляли інтерактивний навчальний кейс, у якому за допомогою AR можна було «оживити» літературний матеріал: наприклад, під час роботи в аудиторії вони створювали AR-маркери, навівши камеру на які, можна було побачити віртуального персонажа твору, який ставить запитання або пропонує завдання для аналізу тексту. Такий підхід дозволяв майбутнім учителям відпрацювати навички організації діалогічного навчання.

Крім того, магістранти моделювали використання AR для професійної підготовки самого вчителя, а саме:

- створення інтерактивних методичних матеріалів (наприклад, AR-пояснення складних мовних явищ);
- візуалізація теоретичних понять (стилістичні засоби, тропи, жанрові особливості);
- розробка AR-підказок до аналізу художнього тексту.

Окремим напрямом роботи було використання AR для формування мовної компетентності: студенти створювали сценарії, де при наведенні камери на умовні позначки з'являлися приклади правильного вживання слів, пояснення їхнього походження або варіанти використання в різних контекстах. Це сприяло глибшому засвоєнню лексичного матеріалу та розвитку мовленнєвих навичок.

Особливу увагу було приділено застосуванню AR під час вивчення роману *«Місто» Валер'яна Підмогильного*. Магістранти розробляли інтерактивні фрагменти занять, у яких за допомогою доповненої реальності відтворювали урбаністичний простір твору. Наприклад, при наведенні камери на карту міста з'являлися AR-об'єкти, пов'язані з життєвими етапами головного героя (Степана Радченко), що дозволяло візуалізувати його внутрішню еволюцію та взаємодію з міським середовищем.

Також студенти створювали AR-сценарії, де персонажі роману «оживали» та коментували події твору, ставили запитання або пропонували інтерпретацію окремих епізодів. Це сприяло глибшому осмисленню психологізму твору та формуванню навичок літературного аналізу.

Окрім цього, використовувалися завдання на кшталт:

- «AR-маршрут героя» (простеження шляху персонажа містом);
- «Внутрішній монолог у AR» (відтворення думок героя через аудіо/відео);
- «Символи міста» (візуалізація ключових образів і мотивів твору).

Малюнок 7. AR-маршрут головного героя Степана Радченка

Застосування AR під час вивчення роману дозволило поєднати аналітичну роботу з текстом із візуально-інтерактивним досвідом, що значно підвищувало зацікавленість студентів і сприяло розвитку їхнього творчого та професійного потенціалу як майбутніх учителів-словесників.

У наступному модулі було опановано онлайн-інструменти для **реалізації гейміфікації в освітньому процесі**. На лекції-бесіді розглядалися особливості хмарних технологій та хмарних сховищ даних, інтернет-бібліотек, віртуальних лабораторій, дидактичних ігор; онлайн-конструкторів цифрових дидактичних одиниць, якими можуть скористатися вчителі, а також соціальні мережі. Здобувачам було запропоновано розповісти, як вони використовують чи могли б використовувати ці технології у звичайному житті, у процесі підготовки до занять та під час педагогічної практики. У процесі заняття викладач підтримував діалог, ділився власним досвідом та визначав напрямки розмови. Майбутні освітяни обговорили, як можна реалізовувати гейміфікацію за допомогою

перерахованих вище інструментів як у позаурочній діяльності, так і в межах певного предмета.

На практичному занятті були організовані семінар-бесіда, ділова гра та кейс-метод. На семінарі-бесіді продовжився діалог на тему реалізації гейміфікації в навчальному процесі, проте тепер магістранти ділилися один з одним відеороликами, подкастами і доповідями, в яких розповідалося про успішне використання даної технології різними педагогами та дослідниками. Здобувачі за допомогою онлайнсервісу «Livcard», що дозволяє створювати інтерактивні листівки з елементами колажів, анімаційних ефектів та музики, готували мінівікторини з української мови та літератури. Функції Livcard можна було поєднувати з іншими сервісами: створювати ребуси за допомогою Rebus1.com, регулюючи складність відповідно до рівня ерудиції школярів; генерувати QR-коди, щоб здобувачі могли відсканувати картку з кодом і перейти за зашифрованим посиланням на створену інтерактивну листівку з питаннями вікторини.

Інтерактивний підсумковий урок-вікторина у форматі мовного детективу для майбутніх вчителів-філологів

♂ **Справа №2026: «Філологічний розшук»**

Цільова аудиторія: студенти філологічних факультетів. **Мета:** перевірити знання з фонетики (мовленнєвий апарат), лексикології, фразеології та культури мовлення.

Преамбула

Студенти діляться на «детективні агентства». Кожне агентство отримує «папку зі справою» (бланки для відповідей). Головний детектив (викладач) оголошує, що з «Центрального архіву Мови» зникли важливі смисли, і лише професійна експертиза може їх повернути.

Етап 1: «Анатомія злочину» (Фонетика та Мовленнєвий апарат)

Детектив має знати знаряддя, яким скоєно «злочин» (вимовлено слово).

Завдання: Скласти «фоторобот» звука.

1. **Загадка:** «Злочинець» активізує лише кінчик язика та альвеоли, він дзвінкий, але не має пари за глухістю. Хто це? (**Відповідь:** [р]).
2. **Діагностика:** Опишіть роботу мовленнєвого апарату при вимові звука [ф]. Які органи є активними, а які пасивними? (**Відповідь:** Активні — нижня губа; пасивні — верхні зуби; зв'язки розслаблені).
3. **Експертиза:** Чому при нежиті («закладеному» носі) деякі звуки змінюють своє звучання? Які саме? (**Відповідь:** М'яке піднебіння не пропускає повітря до носового резонатора, страждають носові [м], [н]).

Етап 2: «Пошук доказів» (Лексика та Етимологія)

Знаходимо приховані зв'язки між словами.

Завдання: «Слідчий експеримент».

- Перед вами три слова-підозрюваних. Одне з них — «чужинець» (запозичене), два — «місцеві». Знайдіть запозичене слово:
 1. Плекати, **дистанція**, хист.
 2. Вродливий, **маршрут**, обрій.
- **Справа про «спільні корені»:** Доведіть, що слова «вікно» та «око» є родичами. (**Відповідь:** Етимологічно вікно — це «око хати»).

Етап 3: «Опізнання фразеологізмів»

Свідки говорять загадками. Потрібно розшифрувати їхні свідчення.

Завдання: Поясніть походження або значення «зашифрованих»

висловів:

1. «**Перейти Рубікон**» — прийняти безповоротне рішення.
2. «**Пекти раків**» — червоніти від сорому.
3. **Бліц-запитання:** Яке значення має фразеологізм «хоч конем грай»? (**Відповідь:** Дуже просторо).

Етап 4: «Редакторська експертиза»

У протоколі допущено грубі помилки. Виправте їх, щоб справу не закрили.

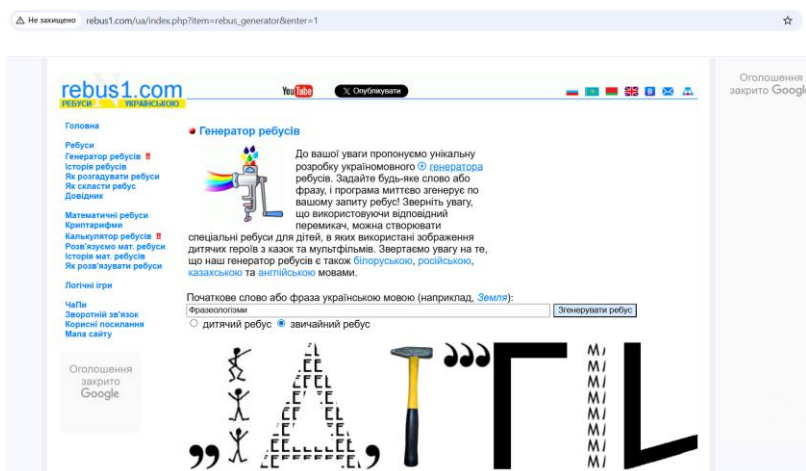
Завдання: Відредагуйте речення (знайдіть лексичні та граматичні ляпи):

1. «Згідно наказу шерифа, ми прийняли міри до порушника». (Виправлення: *Згідно з наказом... вжили заходів*).
2. «Підвівши ітоги, ми рішили закрити справу». (Виправлення: *Підбивши підсумки... вирішили*).
3. «Дякую вас за допомогу у розслідуванні!» (Виправлення: *Дякую вам*).

🏆 Фінал: «Вирок»

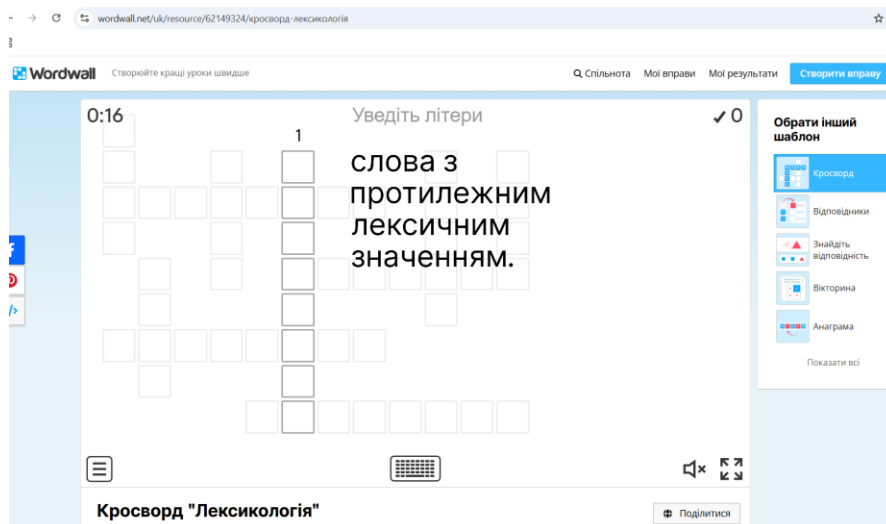
Підрахунок балів (доказів). Найкраще агентство отримує титул «Шерлоків філології» та (опційно) автоматичний залік або додаткові бали.

Також магістранти користувалися сервісами зі створення кросвордів, ребусів та сканвордів, наприклад, Crossword Lebs та Wordwall. Всі створені матеріали стали частиною портфоліо здобувачів та можуть використовуватися ними у процесі педагогічної діяльності.

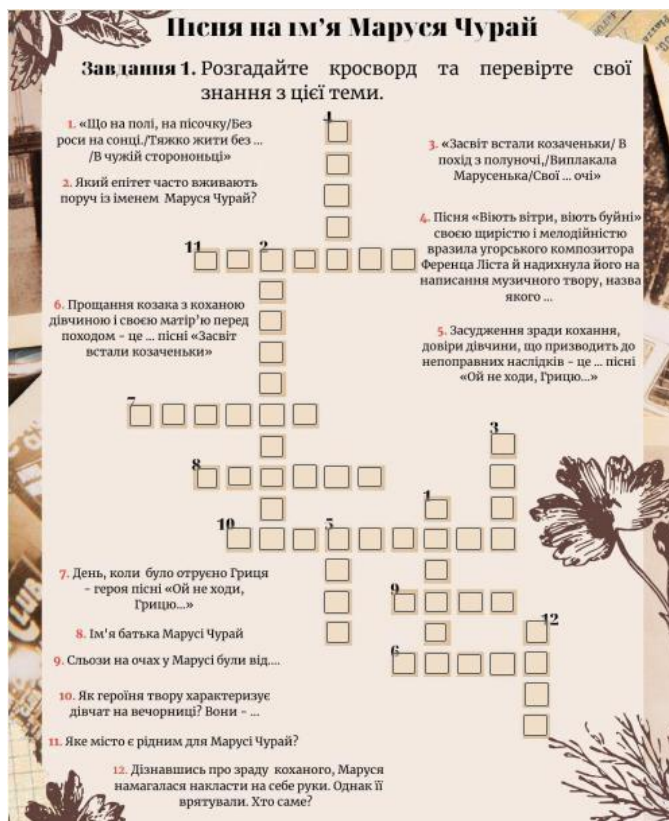
Малюнок 8. Приклад створення ребусу

Використання кросвордів у навчанні філологів є ефективним інструментом, що поєднує гейміфікацію з академічним процесом, сприяючи розвитку критичного мислення, пам'яті та творчих здібностей. Їх використання допомагає активізувати пізнавальну діяльність студентів та зробити процес засвоєння складних лінгвістичних чи літературознавчих термінів менш монотонним. Елемент змагання робить навчання захопливим і знімає психологічну напругу під час контролю знань.

Малюнок 9. Кросворд «Лексикологія»

З методичної точки зору особливо доцільним є складання тематичних кросвордів. Це вимагає гарного знання вибраної теми, уміння чітко формулювати визначення понять (див. Мал. 10). Кросворд – зручна форма активізації пізнавальної діяльності здобувачів/учнів.

Малюнок. 10. Кросворд «Пісня на ім'я Маруся Чурай»

У рамках ділової гри майбутні вчителі-словесники мали у формі гри презентувати однокурсникам той чи інший інструмент реалізації гейміфікації:

наприклад, розшифрувати посилання на хмарне сховище, де зберігався потрібний для підготовки уроку файл. Кейси були складені з викладом практичної діяльності філолога та стосувалися виконання завдань із використанням спеціалізованих сховищ відео та програм для текстового, голосового та відеообміну. Наведемо приклад: Вам необхідно підготувати дистанційне заняття з літературного читання з виразним читанням повісті «Кайдашева сім'я» І. Нечуя-Левицького. Потрібно організувати читання за ролями та продемонструвати уривок з аудіо спектаклю як зразок для виконавців ролей. На якій платформі найзручніше організувати урок, як реалізувати поставлені завдання та оцінити кожного учня за роботу на уроці? (див. приклад скрайбінг-презентації повісті «Кайдашева сім'я» І. Нечуя-Левицького у Додатку Е).

Вивчення цифрових хмарних інструментів проходило на практичному занятті. Магістранти навчалися працювати в Prezi, Focusky, Google-слайдах, Microsoft Sway та Canva в ході роботи в парах і малих групах.

Необхідно було підготувати невелику презентацію у двох програмах зі списку на теми уроків, які студент отримував випадково за допомогою інтернет-сайту – генератора випадкових чисел. Теми були заздалегідь підготовлені та пронумеровані викладачем.

На занятті, присвяченим цифровим інструментам формування оцінювання, було проаналізовано особливості використання інтерактивних робочих листів; конструкторів тестів та вікторин, дидактичних ігор.

Дидактична гра «Відгадайте»

Вчитель бере картку з написаним на ній словом (наприклад, рік) і пропонує учасникам гри відгадати його. Він указує на те, зі скількох звуків складається слово, як воно звучить, якщо змінити перший звук (сік) і другий звук (рак). Виграє той, хто першим відгадає слово.

Слова для гри: *Рука (мука, ріка), лад (сад, лід), день (пень, дань), соло (коло, сало), мир (вир, мур), воля (доля, Валя).*

Гра «Латка на фразеологізм»

Цю вправу можна використати як фізкультхвилинка. Учитель зачитує фразеологізми, а учні показують «латки» (частини тіла) «Латки» (ніс, око, вухо, губа, зуб)

Фразеологізми: тримати ... за вітром; полізти чортові в ...; і за ...не свербить; робити з ... халяву; глядіти свого ...; розмова в чотири ...; ... не з лопуцька; дивитися в ...; хоч в ... стрель; водити ...; хоч у ...бгай; перелічити ...; копилити ...; ні ... ні рила; виткнути ...; самі ... та зуби; надувати ...; на ... нічого покласти; впадати в ...; сушити ...

Відповіді: тримати носа за вітром; полізти чортові в зуби; на зуб нічого покласти; впадали в око; і за вухом не свербить; робити з губи халяву; глядіти свого носа; розмова в чотири ока; губа не з лопуцька; заглядати в рота; хоч в око стрель; водити за ніс; куди сягає око; хоч у вуха бгай; перелічити зуби; копилити губи; ні вуха ні рила; виткнути носа; самі вуха та зуби; надувати губи; сушити весла.

На семінарі з використанням методу аналізу конкретних ситуацій здобувачів працювали з "Formative", "Wizer", "ProProfs", генераторами ребусів, тестів та кросвордів. Магістранти мали запропонувати найбільш оптимальний метод роботи за певних умов. Наприклад, пропонувалася ситуація: «Микола В. дуже допитливий і активний учень, але із значними труднощами запам'ятовує нові слова. Які інструменти оцінювання можна використовувати для розробки індивідуального завдання для Миколи? З якою метою та чому?». Майбутні вчителі пропонували використовувати сервіс для створення сканвордів, у відповідях якого зашифровано нові терміни для школяра, які він міг би відгадати за деякими літерами. На думку здобувачів, така форма роботи допомогла б учневі в ігровій формі згадати та закріпити новий матеріал за допомогою букв-підказок, оцінити його результат відповідно до індивідуальних особливостей.

Розглянемо докладніше завдання щодо розробки методичних матеріалів до змагання «Встанови відповідність». Магістрантами пропонувалося

підготувати власні матеріали за певним шаблоном з використанням пошукових систем Google та Safari, голосового помічника Siri та Shazam, вбудованого в їхній смартфон та хмарного сховища музики YouTube Music та Apple Music.

Приклад змагання «Встанови відповідність»

Командам роздають картки з фотографіями меморіалів, створених на згадку про жертв терактів:

- меморіальний пам'ятник «Ліс померлих»;
- «Дерево скорботи» у Беслані;
- меморіал «Пам'ять та світло»;
- меморіал жертвам теракту, здійсненого у вересні 1972 року під час

Олімпійських ігор;

- пам'ятник жертвам терактів;
- Національний меморіал та музей 11 вересня.

Потім командам послідовно включають уривки відомих класичних музичних творів:

- «Місячна соната» Бетховена;
- «Пори року» Вівальді;
- «Вальс квітів» Чайковського;
- «X Files Theme» Марка Сноу;
- «Spern in alium» Томаса Талліса;
- «Романс» Вісенте Гомеса;
- «Увертюра» (К/Ф «Пригоди Шерлока Холмса та лікаря Ватсона»)

Володимира Дашкевича.

Команди повинні:

- розпізнати за допомогою додатку Shazam, якщо вони з ними не знайомі, встановити їх автора;
- знайти в інтернеті або згадати, з якої країни родом ці автори;
- навести камеру на фотографії меморіалів та за допомогою сервісу визначити, в якій країні знаходиться цей меморіал;

- розкласти фотографії меморіалів у тому порядку, в якому пролунали мелодії, відповідно до країн походження композиторів та місцезнаходження меморіалів. Країни можуть повторюватись.

Правильна відповідь:

- Меморіал жертвам теракту, здійсненого у вересні 1972 року під час Олімпійських ігор (Мюнхен, Німеччина), оскільки Бетховен – німець.
- Меморіал «Пам'ять та світло» (Падуя, Італія), оскільки Вівальді – італієць.
- «Древо скорботи» у Беслані (Беслан, Північна Осетія).
- Національний меморіал та музей 11 вересня (Нью-Йорк, США), оскільки Марк Сноу – американець.
- Пам'ятник жертвам терактів (Лондон, Великобританія), оскільки Талліс – англієць.
- Меморіальна пам'ятка «Ліс померлих» (Мадрид, Іспанія), оскільки Гомес – іспанець.
- «Древо скорботи» в Беслані (Беслан, Північна Осетія).

Перемагає та команда, яка швидше за інших правильно виконає завдання.

Наприкінці ведучий гри дає коротку довідку про те, які саме трагедії присвячені меморіали на фотографіях, які сенси архітектурних рішень тощо. Висновок: тероризм – це глобальна, всесвітня, страшна проблема, яка загрожує навіть країнам, де жили і творили великі композитори.

Майбутні вчителі-філологи могли вибрати будь-яку тему змагання та, виходячи з неї, підібрати свої фотографії та музичні композиції. Головним було навчитися поєднувати різні інформаційні технології, пізнавальні та виховні завдання, відібрати актуальний матеріал та подати його у нестандартній формі.

Окреме заняття у формі *проблемного семінару* було присвячене *хмарі слів як дидактичному інструментові*. Практичні навички відпрацьовувалися на основі WordditOut, Worddle, WordClouds. Магістранти створювали хмару слів на певні теми, а також пропонували свої версії використання цієї технології на

70]. Викладач на прикладі вже існуючих подкастів демонстрував можливості застосування цієї технології. На проблемному семінарі студенти тестували платформи, де можна викласти подкаст.

Магістри обирали прості теми для подкастів з метою застосування під час проходження практики. Так, наприклад, більший інтерес серед здобувачів, інших учасників групи викликали подкасти: «Що таке синоніми і навіщо вони потрібні?»; «Складні речення просто: як не заплутатися»; «Найпоширеніші мовні помилки та як їх уникнути»; «Секрети успішного твору-роздуму»; «Цікаві факти про українську мову»; «Як легко запам'ятати фразеологізми?»; «Мова соцмереж: норма чи відхилення?»; «Хто такий сучасний герой літератури?»; «Прислів'я та приказки середини ХХ століття». Тривалість – трохи більше 4 хвилин.

Подкаст: “Слово вчителя”

Тема: Як читати й викладати інтелектуальну прозу: роман І. Домонтовича «Дівчина з ведмедиком»

 Тривалість: 15–20 хв

 Інтро (0:00–1:00)

(Спокійна інтелектуальна музика)

Ведучий:

Вітаю! Ви слухаєте подкаст “Слово вчителя”.

Сьогодні поговоримо про непростий, але надзвичайно цікавий твір — роман Дівчина з ведмедиком.

Як зробити його зрозумілим для учнів? І чому він такий “незручний”, але водночас сучасний?

 Блок 1: Чим особливий Домонтович? (1:00–5:00)

Ведучий:

Віктор Домонтович — це автор, який грається з читачем. Його текст — це не просто сюжет, а інтелектуальна провокація.

Ключові риси:

- іронія та дистанція
- психологізм
- відсутність “готових” відповідей

Коментар:

Це не той твір, який можна просто “переказати”. Його потрібно прожити й обговорити.

◆ Блок 2: Про що роман насправді? (5:00–9:00)

Ведучий:

На перший погляд — це історія стосунків.

Але глибше — це роман про:

- гру інтелектів
- маніпуляцію
- пошук ідентичності

Риторичне питання:

Чи є герої щирими — чи вони лише грають ролі?

Аналіз:

Образ дівчини — не просто персонаж, а символ.

Вона водночас:

- наївна і провокативна
- щира і холодна

◆ Блок 3: Як пояснити учням складний текст? (9:00–14:00)

Ведучий:

Ось тут починається найцікавіше — методика.

Проблема:

Учні можуть не зрозуміти:

- підтекст
- іронію
- психологічні нюанси

Рішення:

✓ Метод “запитань без відповіді”

Поставте питання:

- Хто маніпулює ким?
- Чи можна довіряти оповідачу?

✓ Метод паралелей

Порівняйте героїв із сучасними типажами (інфлюенсери, “інтелектуали”, маніпулятори)

✓ Дискусія

Нехай учні самі визначать:

це історія кохання чи експеримент над людьми?

◆ Блок 4: Чому цей роман варто читати сьогодні? (14:00–17:00)

Ведучий:

Тому що він дуже сучасний.

Теми, які актуальні:

- токсичні стосунки
- емоційні ігри
- маски в спілкуванні

Фраза:

“Це роман про людей, які бояться бути справжніми.”

◆ Блок 5: Поради вчителям (17:00–19:00)

Ведучий:

- Не пояснюйте все — залишайте простір для інтерпретації
- Не бійтеся складності — учні здатні мислити глибше, ніж здається
- Використовуйте дискусії замість переказу

Ключова думка:

Цей роман — не про правильні відповіді, а про правильні питання.

◆ Аутро (19:00–20:00)

(Музика)

Ведучий:

Роман Дівчина з ведмедиком — це виклик і для читача, і для вчителя. Але саме такі тексти формують мислення.

Дякую, що слухали подкаст “Слово вчителя”. До нових зустрічей!

Більшість подкастів були створені за допомогою звичайного смартфона: попередньо встановленого додатка із запису звуку та безкоштовного редактора аудіофайлів. Здобувач повинен був сформулювати мету реалізації подкасту, і обґрунтувати, чому його зміст необхідно подати саме в такій формі, а не в звичній для школярів оповіді на уроці. Ця вимога викликала труднощі у здобувачів, оскільки спочатку вони не розуміли відмінності сприйняття інформації під час діалогу і під час прослуховування аудіофайлу. Проте акцент на цих відмінностях допоміг уникнути недоліків у майбутньому.

За підсумками навчання магістранти мали надати такі виконані завдання як форму підсумкового контролю (Додаток Г, Таблиця Г.3):

- конспект уроку та матеріали до нього з української мови та літератури з використанням доповненої реальності;
- конспект уроку та матеріали до нього з української мови та літератури з використанням онлайн-інструментів для реалізації;
- конспект уроку та матеріали до нього з української мови та літератури з використанням подкасту.

Дуже важливо, щоб представлені конспекти дозволяли організувати урок на практиці, обрані технології та методи були обґрунтовані, цілі та завдання чітко сформульовані.

У ході реалізації курсу було створено умови ефективного розвитку творчого потенціалу майбутніх вчителів-словесників. Вибір сучасних методів дозволив організувати інноваційно-педагогічну діяльність із використанням сучасних ІТ-технологій. На першому ж занятті була озвучена актуальність, реалізована ідея та вимірні мета навчання, наведено результати діагностичних

методик на першому етапі експерименту та їх аналіз, щоб здобувачі оцінили початковий рівень знань та розуміли, навіщо необхідне навчання.

У ході роботи викладач використовував особистісно-орієнтований підхід і застосовував активні методи навчання, щоб досягти найефективніших результатів. Заняття проходили відповідно до етапів вирішення творчого завдання: задум, планування, виконання, перевірка та вдосконалення. Наприклад, магістрант мав підготувати подкаст на тему аналізу роману О. Гончара «Твоя зоря» для занять з літературного читання. Він описував свій задум, потім складав план: як він запише подкаст, на основі яких джерел буде створено сценарій, які технічні засоби будуть використані, куди завантажено кінцевий файл, як школярі слухатимуть його і яку роль він зіграє на уроці. Потім магістрант працював над створенням подкасту, а після завершення представляв його іншим слухачам, які давали свою оцінку. На її основі здобувач міг удосконалити виконану роботу. Для самооцінки та аналізу кількісних та якісних результатів також використовувалася рефлексія. Можна запропонувати здобувачам, використовуючи метод сторітелігу, розглянути теми з «Лексикології»:

Малюнок 13. Сторітелінг на тему «Лексикологія»

Магістранти отримали шанс реалізувати творчі ідеї, які, за їх визнанням, не змогли б реалізувати в педагогічній діяльності раніше: записати серію

подкастів з літературного читання, підготувати віртуальну гру з української мови, розробити конспект заняття з літературного твору на основі AR-технології. Здобувачі виявили активність та інтерес до практичної роботи, оскільки вона була для них новою, захоплюючою та корисною.

Найбільші труднощі у здобувачів викликала тема подкастингу, однак із підсумковим завданням упоралася вся група. Проблеми мали не технічний, а психологічний характер: деякі магістранти вважали, що особливості їхнього мовлення не підходять для запису аудіорозповіді. Варто зазначити, що навички в частині ораторського мистецтва також є важливими для майбутнього вчителя, у зв'язку з чим запис подкасту допоміг здобувачам оцінити свої здібності «з боку» та зрозуміти, над чим їм потрібно попрацювати.

AR-технологія виявилася найпростішою в освоєнні, і магістранти із задоволенням зайнялися пошуком освітніх програм, які можуть бути використані в навчальному процесі, крім тих, що були запропоновані на практичних заняттях. Проблема в їх застосуванні полягає в тому, що зазвичай безкоштовний функціонал обмежений, а для використання багатьох функцій потрібна платна підписка. Навіть за цієї умови переваги AR дозволяють мотивувати учнів до засвоєння навіть складного матеріалу.

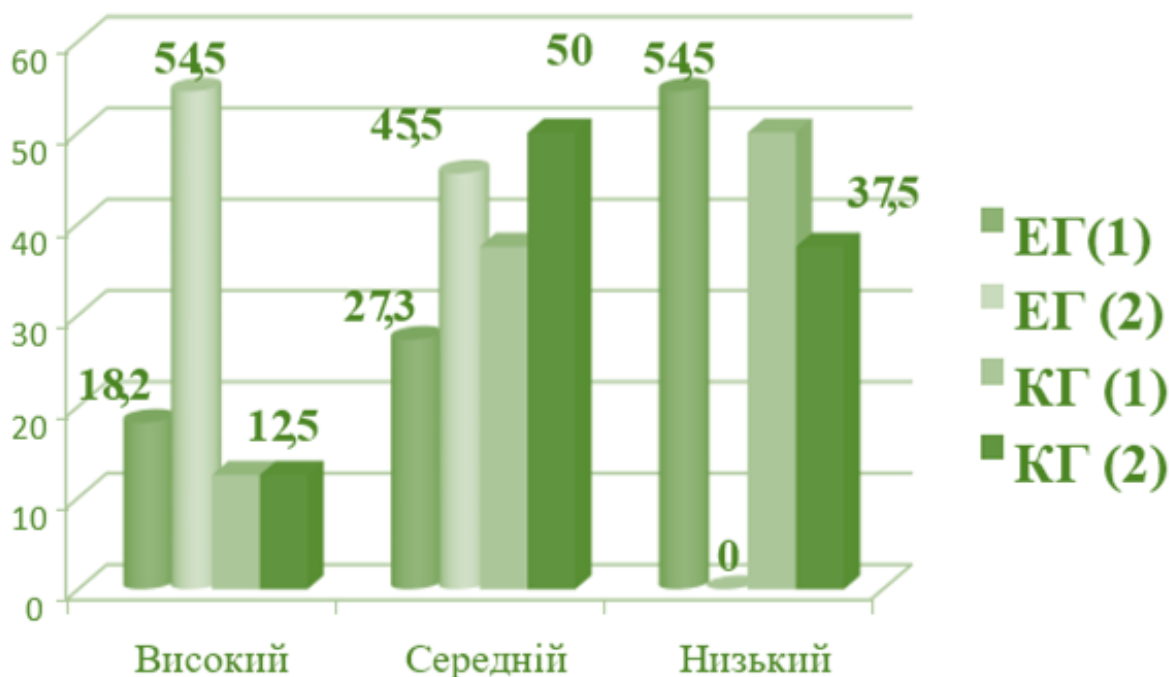
Деякі інструменти цифрової гейміфікації вже були знайомі здобувачам, тому практичне навчання не викликало особливих труднощів. Складніше було перебудуватися магістрантам, які звикли до консервативного підходу до побудови уроку, що використовує лише традиційні технології. Ігри сприймалися ними швидше, як розминка чи перемикання уваги, але не освітній елемент уроку. Необхідно було навчити здобувачів перетворювати подання змісту навчання в ігровій формі.

Таким чином, навчання за курсом «Розвиток творчого потенціалу майбутнього вчителя на основі ІТ-технологій» проходило із здійсненням практично-пізнавальної діяльності. Магістранти успішно засвоїли новий матеріал та отримали навички застосування сучасних ІТ-технологій у процесі

професійної діяльності. Це дозволило майбутнім вчителям-словесникам не лише розширити знання та вміння, реалізувати творчі ідеї, а й отримати мотивацію на подальший розвиток та вдосконалення у галузі інформаційно-комунікативних технологій.

2.3 Контрольний етап експерименту

З метою вимірювання динаміки сформованості творчого потенціалу у здобувачів вищої освіти було організовано контрольний етап педагогічного експерименту. Було використано раніше сформований та адаптований комплекс діагностичних методик. Анкетування було проведено повторно як експериментальної, так і у контрольній групах. Результати повторного анкетування щодо оцінки рівня визнання творчого характеру педагогічних цінностей представлені на Графіку 9.

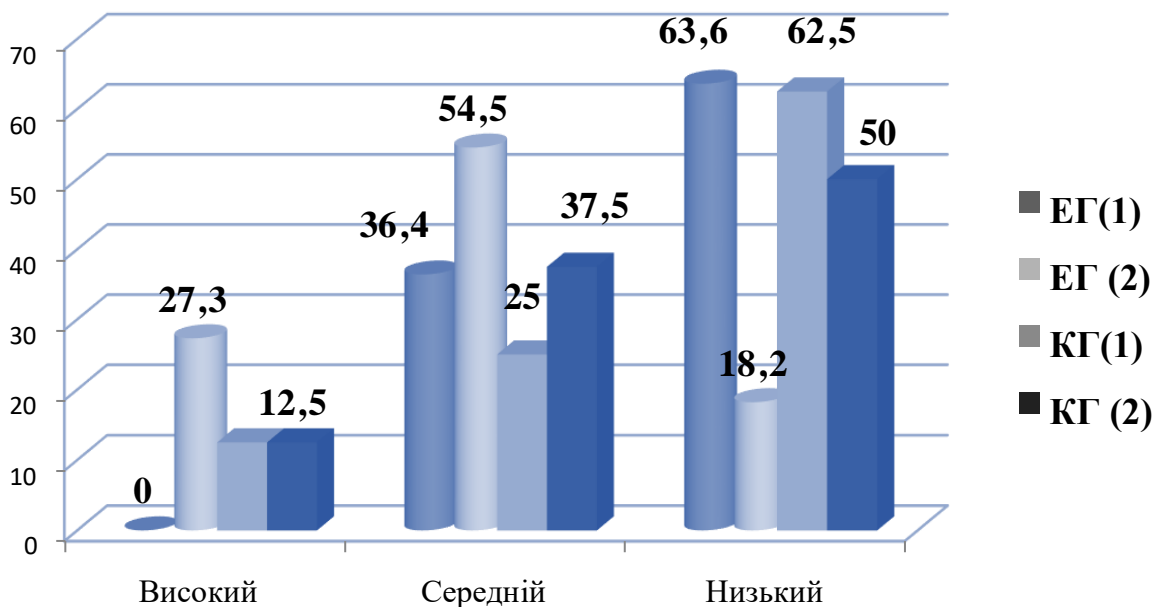
Графік 9. Динаміка рівнів знань визнання творчого характеру педагогічних цінностей (у відсотках) за результатами проведення діагностики самооцінки творчого потенціалу особистості

В експериментальній групі відбулися такі зміни: із шести магістрантів на низькому рівні не залишилося жодного, тоді як п'ятеро осіб перейшли на середній рівень, а ще одна – одразу на високий. Разом кількість магістрантів збільшилася на 36,3% на високому рівні та на 18,2% – на середньому. У контрольній групі одна особа людина перейшла із низького рівня на середній.

Магістранти стали вище оцінювати свій творчий потенціал, пов'язуючи це з більшою поінформованістю, розвиненістю практичних умінь та навичок після проходження навчання за курсом.

Проведено повторне анкетування з метою вивчення динаміки наявності творчих ідеалів та образів-орієнтирів у житті та професії.

Здобувачі докладніше, ніж на констатуючому етапі, представили розповіді про педагогів, яких могли б назвати творчим ідеалом або орієнтиром у професії на Графіку 10.

Графік 10. Динаміка рівнів наявності творчих ідеалів та образів-орієнтирів у житті та професії (у відсотках) за результатами проведення анкетування

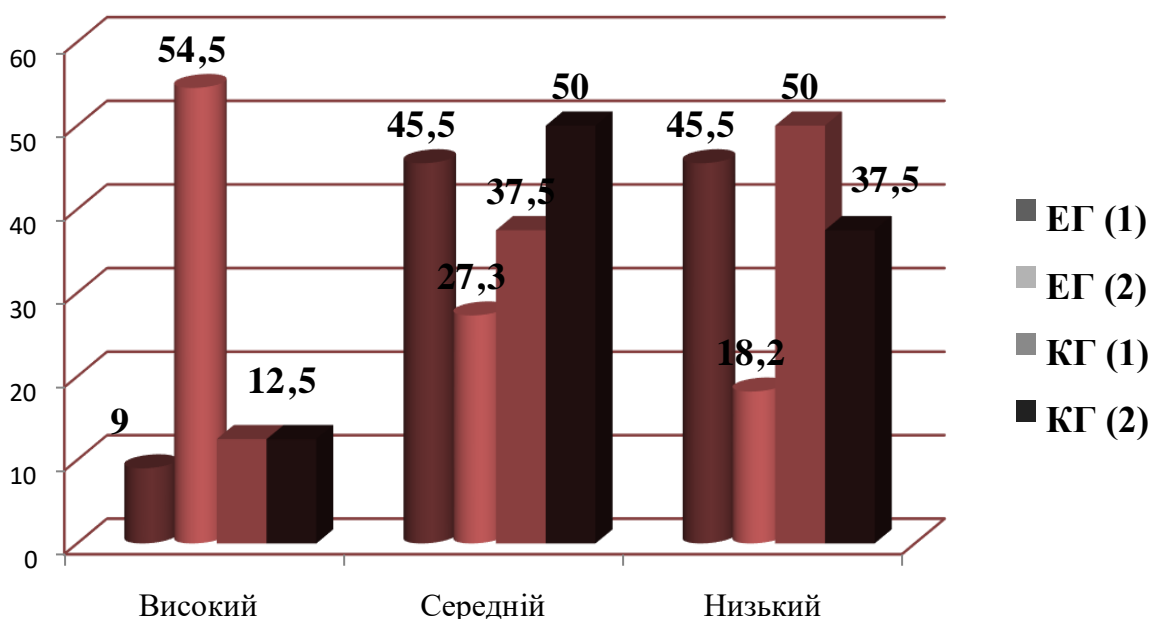
Рівні наявності творчих ідеалів в експериментальній групі змінилися: збільшилась кількість здобувачів на високому на 27,3% та на 18,1% на середньому. На низькому залишилося лише 2 особи (знизилося на 45,4 %). Магістранти наводили приклад однокурсників, викладачів університету,

доповідачів, чії виступи спостерігали на науково-практичних конференціях, відзначаючи технології, використання яких знаходили нестандартним та цікавим. Декілька осіб розповіли про розробки, чії дослідження вони вивчили в процесі підготовки до занять.

У контрольній групі один магістрант перемістився із високого рівня на середній. Загалом подані відповіді у цій групі не відрізнялися від текстів, підготовлених на констатуючому етапі експерименту, скоротився лише час виконання завдання.

Знання про людину, особи, її креативність були повторно виміряні за допомогою методики «Креативність особистості» Д. Джонсона (Графік 11).

Майбутні вчителі-словесники переглянули список характеристик творчого мислення та поведінки щодо ідентифікації проявів креативності.

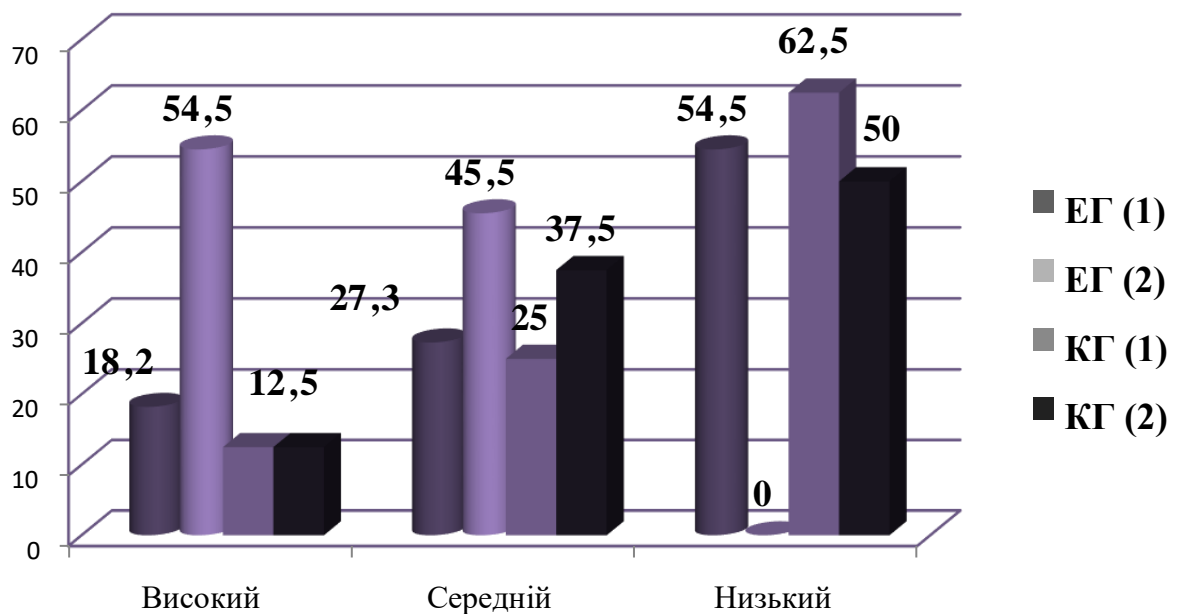
Графік 11. Динаміка рівнів знань про людину, особи, її креативність (у відсотках) за результатами проведення методики «Креативність особистості»

8 із 10 студентів експериментальної групи підвищили свій рівень знань про креативність особистості. На високому рівні стало на 5 осіб більше, тоді як на низькому залишилися 2 (18, 2 %) і 3 (27, 3 %) відповідно.

У контрольній групі лише один здобувач перейшов із низького рівня на високий.

Знання специфіки філологічної творчості було повторно виміряно за допомогою діагностичної методики «Потреба досягти успіху» Ю.М. Орлова.

Багато здобувачів змінили свою точку зору. Так, майбутні вчителі частіше, ніж на минулому етапі, відзначали твердження про впевненість, зацікавленість та важливість вибудовування самого процесу творчості. Порівняння відповідей із психодіагностичною шкалою показало позитивну динаміку в експериментальній групі. Результати представлені на Графіку 12.

Графік 12. Динаміка рівнів знання специфіки педагогічної творчості (у відсотках) за результатами проведення методики «Потреба досягти успіху»

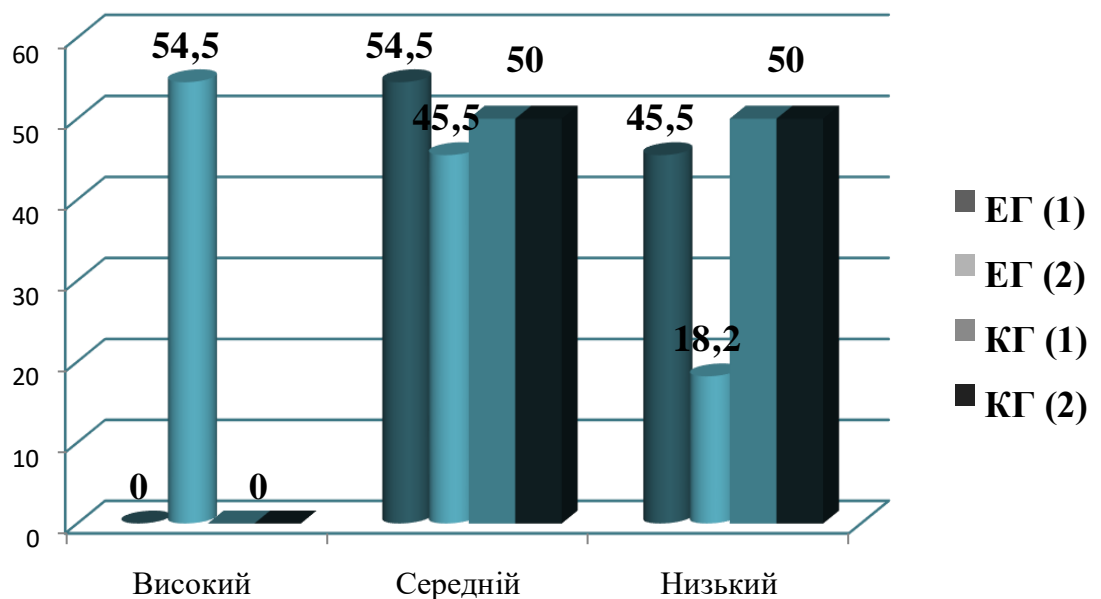
На першому етапі дослідження на низькому рівні знань специфіки філологічної творчості було виявлено 6 здобувачів, після навчання за курсом не залишилося жодного. На три особи більше (36,3%) стало на високому рівні та на дві (18,2%) на середньому.

У контрольній групі один магістрант перейшов із низького рівня на високий.

Компонент «творчо орієнтований педагогічний кругозір» було досліджено повторно з допомогою діагностики особистісної креативності.

Магістранти частіше, ніж на констатуючому етапі, зазначали, що їм подобається щось вигадувати, дізнаватися про нове, шукати відповіді на питання, які можуть виникнути неочікувано. І, навпаки, менше майбутніх педагогів зізналися, що їм не цікаві публічні виступи, що краще робити звичним способом, ніж шукати нове. В особистій бесіді студенти експериментальної групи зазначали, що просто не підозрювали, якими цікавими технологіями можна користуватися на уроках, щоб сам процес став цікавим не лише для учнів, а й для самого вчителя.

Результати представлені на Графіку 13.

Графік 13. Динаміка рівнів творчо орієнтованого педагогічного кругозору (у відсотках) за результатами проведення діагностики особистісної креативності

В експериментальній групі свій результат покращили 9 осіб із 11.

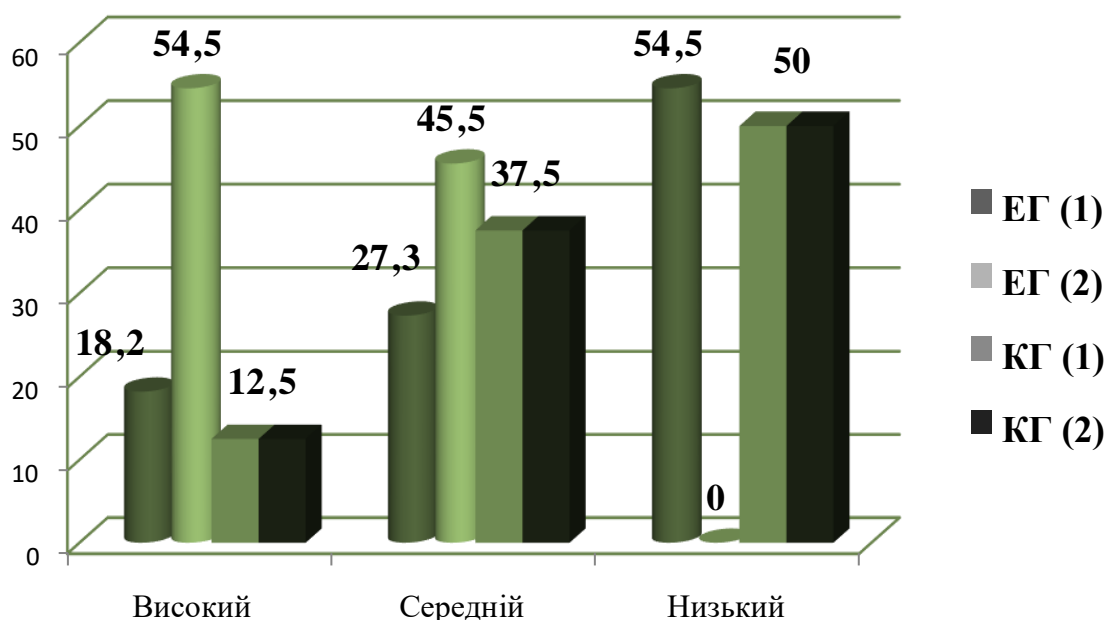
На низькому залишилося 2 замість 5, на середньому – 5. До високого рівня віднесено 6 осіб замість 0.

У контрольній групі не відбулося жодних змін.

Розвинені творчі здібності ще раз були досліджені за допомогою методу портфоліо (Див. Додатки). Практично вся група за критерієм «Наявність творчих

робіт, підготовлених у процесі навчання або практик» отримала вищий бал, оскільки було надано 6 і більше робіт. Виросла також їхня оригінальність – схожих матеріалів, націлених на використання в процесі навчання, що стосуються застосування технологій подкастингу, доповненої реальності або цифрової геймофікації, в Інтернеті просто немає. Підвищилася інноваційність представленого портфоліо за рахунок змісту вивченого курсу та поєднання традиційних технологій, що використовуються всіма педагогами, але з нестандартним підходом.

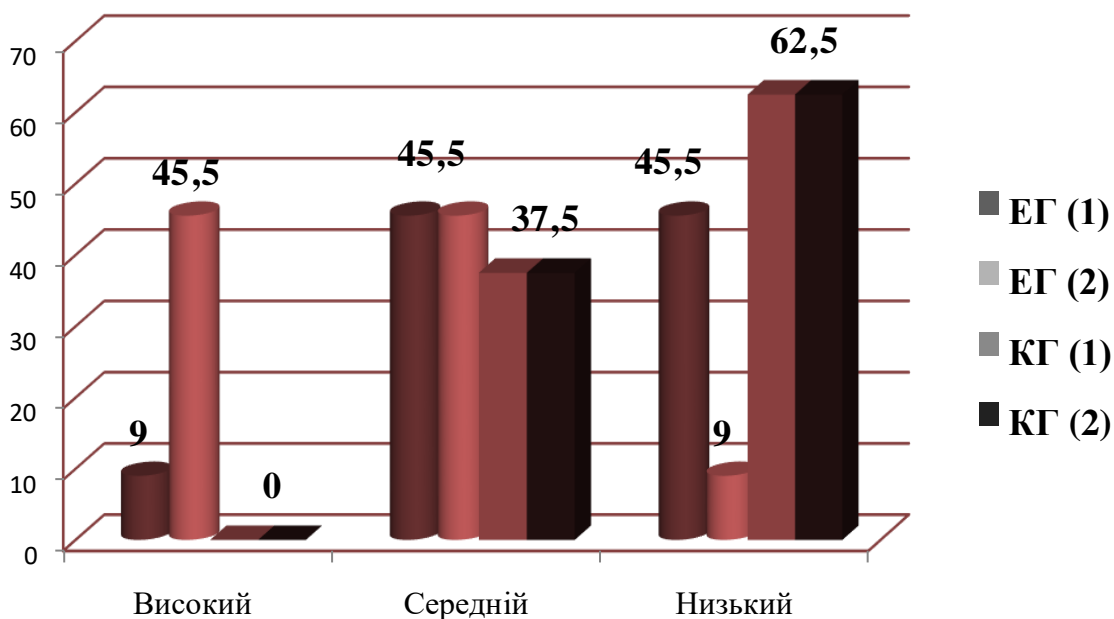
Динаміка рівнів представлена на Графіку 14.

Графік 14. Рівні творчих здібностей (у відсотках) за результатами проведення аналізу портфоліо

В експериментальній групі кількість здобувачів збільшилася з 2 до 6 (на 36,3%) на високому рівні, на 18,2% – на середньому. На низькому замість 6 осіб не виявлено жодного магістранта. У контрольній групі 1 особа підвищила свій рівень з низького на середній.

У процесі повторної бесіди вивчено зміни в частині рівня творчого володіння філологічним інструментарієм (Графік 15).

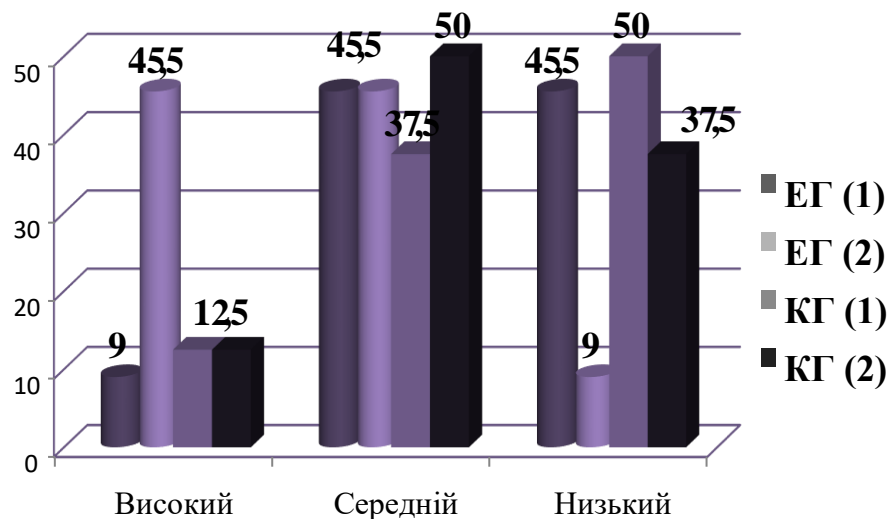

Графік 15. Динаміка творчого володіння філологічним інструментарієм (у відсотках) за результатами проведення бесіди

В експериментальній групі відсоток здобувачів на середньому та низькому рівнях на етапі констатуючого експерименту відповідає відсотку магістрантів на високому та середньому рівнях на контрольному етапі. На низькому залишилася лише 1 особа (9%).

У контрольній групі результати без змін.

Отримані результати були узагальнені та проаналізовані (Графік 16).

Графік 16. Динаміка рівнів розвитку творчого потенціалу майбутніх вчителів-словесників (у відсотках) за результатами проведення контрольного етапу експерименту

В експериментальній групі спостерігається суттєва позитивна динаміка. Так, кількість магістрантів на низькому рівні знизилася на 36,5%, тоді як збільшилася на стільки ж відсотків на високому. Контрольний експеримент показав, що 4 особи перейшли з низького рівня на середній, і ще 4 – із середнього на високий. Розвиток творчого потенціалу майбутнього вчителя-словесника відбувся за кожним з його компонентів після навчання за авторським курсом.

У контрольній групі лише одному здобувачеві вдалося перейти з низького результату на середній.

Таким чином, дані, отримані під час контрольного експерименту, дозволяють зробити висновок, що реалізація авторського курсу допомогла розвинути творчий потенціал майбутніх вчителів-словесників.

Таким чином, констатуючий етап педагогічного експерименту було організовано з метою виміру початкового рівня сформованості творчого потенціалу майбутніх вчителів. Узагальнені результати за проведеними діагностичними методиками показали, що в експериментальній групі рівні розподілилися наступним чином: лише 1 особа (9%) знаходиться на високому рівні розвитку творчого потенціалу, ще по 5 осіб (45,5%) на середньому та низькому. У контрольній групі також виявлено 1 магістранта на високому рівні (12,5 %), 3 осіб (37,5 %) на середньому та 4 (50 %) – на низькому.

Недостатній рівень розвитку творчого потенціалу дозволили розпочати роботу з формуючого етапу експерименту та розробити авторський курс «Розвиток творчого потенціалу майбутнього вчителя-словесника на основі ІТ-технологій». Термін навчання: 36 годин (лекційних – 18 годин, практичних – 18 годин).

У ході навчання реалізовано педагогічні умови, проаналізовані у першому розділі дослідження. Використання сучасних методів допомогло організувати навчання як інноваційно-педагогічну діяльність із використанням сучасних ІТ-технологій: інструментів гейміфікації, можливості подкастингу, доповненої реальності (AR), сторітелінгу, створення буктрейлерів та скрайбінг-

презентацій. Дані технології дозволяють поєднувати новітні технологічні та творчий характер занять, а також допомагають залучити до освітнього процесу навіть тих здобувачів, які зазвичай неохоче виявляють активність. Магістранти не лише виконували завдання із застосуванням цих технологій, а й самі розробляли методичний матеріал для подальшої роботи зі школярами.

Навчання пройшло успішно і дозволило майбутнім педагогам не лише розширити знання, вміння та навички, реалізувати творчі ідеї, а й отримати мотивацію на подальший розвиток та вдосконалення у галузі інформаційно-комунікативних технологій. Бажання дослідити цей напрямок самостійно важливе, оскільки сфера інформаційних технологій постійно розвивається і змінюється, і те, що було актуально нещодавно, може швидко застаріти і замінити щось нове.

Контрольний етап показав у експериментальній групі суттєву позитивну динаміку. Відсоток здобувачів на низькому рівні знизився на 36,5 %, одночасно піднявшись на високому рівні. Контрольний експеримент показав, що 4 особи перейшли з низького рівня на середній, і ще 4 – із середнього на високий. У контрольній групі лише одному здобувачеві вдалося перейти з низького результату на середній.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеної роботи ми дійшли таких висновків:

Як відомо, сучасний освітній процес неможливий без змін та інновацій, в яких особливу роль відіграє творчість. Тому творчий потенціал вчителя набуває особливої актуальності і є внутрішніми здібностями освоювати і творчо використовувати певні навички та вміння.

За підсумками підходу Н.В. Мартишиної структура творчого потенціалу особистості майбутнього вчителя визначена наступним чином: ціннісний компонент (осмислення та прийняття ціннісної природи самої творчості; визнання творчого характеру педагогічних цінностей; наявність творчих ідеалів та образів-орієнтирів у житті та в професії), когнітивний компонент (знання про людину, орієнтований педагогічний світогляд), діяльнісний компонент (розвинені творчі здібності, творче володіння філологічним інструментарієм).

Було доведено, що для розвитку творчого потенціалу в майбутніх вчителів-словесників необхідно реалізувати низку педагогічних умов. На заняттях необхідно чітко формулювати актуальність реалізованої ідеї та вимірної мети навчання, використовувати особистісно-орієнтований підхід та дотримуватись основних етапів вирішення творчого завдання: задум, планування, виконання, перевірка та вдосконалення. Організація інноваційно-педагогічної діяльності має відбуватися з широким використанням сучасних ІТ-технологій та застосуванням активних методів навчання. Використання рефлексії для самооцінки та аналізу кількісних та якісних результатів, досягнутих у розвитку педагогічної творчості, також необхідне майбутнім вчителям.

Найважливіше завдання сучасного вчителя-словесника – враховувати та використовувати переваги та недоліки мислення сучасного покоління, а отже, опанувати сучасні ІТ-технології, які також можуть бути застосовані з метою підвищення творчого потенціалу майбутніх вчителів-філологів. До них відносять доповнену реальність, цифрові інструменти, що допомагають

реалізувати гейміфікацію в освітньому процесі подкастинг, створення буктрейлерів, сторітелінг, скрайбінг-презентацій тощо.

Діагностика дослідження сформованості творчого потенціалу майбутніх вчителів показала, що більшість здобувачів вищої освіти перебувають на низькому або середньому рівнях визнання творчого характеру педагогічних цінностей, у них немає творчих ідеалів та образів-орієнтирів у житті або професії; на низькому або середньому рівні перебувають знання про людину, особистість, її креативність, а також специфіку педагогічної творчості; не сформовано творчо орієнтований педагогічний кругозір; на низькому чи середньому рівні перебувають творчі здібності та творче володіння філологічним інструментарієм. Тільки по одному здобувачеві в експериментальній та контрольній групі було визначено високий рівень розвитку творчого потенціалу.

З метою підвищення рівня творчого потенціалу майбутніх вчителів було розроблено та апробовано авторський курс «Розвиток творчого потенціалу майбутнього вчителя-словесника на основі ІТ-технологій». Термін навчання: 36 годин (лекційних – 18 годин, практичних – 18 годин).

Зміст апробованого навчання було розроблено так, щоб не лише розвивати навички творчого володіння філологічним інструментарієм, поповнити наявні знання, а й підвищити у майбутніх вчителів інтерес до професійної діяльності та мотивацію до саморозвитку у майбутній професії. Курс дозволяє сформуванню основні уявлення здобувачів про роль ІТ-технологій у сучасному освітньому процесі та допомогти подолати труднощі у майбутній професійній діяльності, вчить як перешкоджати емоційному вигоранню. Розроблені завдання покликані розвинути творчий потенціал майбутнього вчителя-словесника на ціннісному, когнітивному та діяльнісному рівнях. Вони висвітлюють широту творчого характеру філологічної діяльності; представляють зразки для орієнтиру у професії; доповнюють знання про людину, особистість, її креативність; дозволяють побачити специфіку педагогічної творчості; розширити творчо

орієнтований педагогічний світогляд; розвинути творчі здібності та володіння філологічним інструментарієм.

В курсі чотири модулі: вступ, AR (доповнена реальність), онлайн-інструменти для реалізації гейміфікації та подкастингу в освітньому процесі. На лекційних та практичних заняттях здобувачі вищої освіти вивчали наступні теми: роль ІТ-технологій в освіті, цифрові хмарні інструменти на уроках української мови та цифрові інструменти формування оцінювання, хмарні технології, хмара слів як дидактичний інструмент та інші. Як форми занять використовувалися проблемна лекція та візуальна лекція, семінар-бесіда, лекція-бесіда, круглий стіл з використанням методу аналізу конкретних ситуацій, проблемний семінар. Вибір таких форм роботи передбачав активну участь магістрантів у процесі навчання, обмін особистим досвідом та досвідом педагогів-дослідників. Достатню кількість годин було виділено на практичну частину, в ході якої здобувачі навчилися самостійно використовувати навчальні програми, конструювати завдання на різних дидактичних платформах, створювати та розміщувати освітній контент. Особлива увага приділялася тому, з якою метою використовується та чи інша технологія і як її можна впровадити в структуру уроку.

Як форма підсумкового контролю надавалися конспекти уроку та матеріали до нього з української мови з використанням засвоєних ІТ-технологій. Це було необхідно для того, щоб отримані знання та навички знайшли застосування безпосередньо у практичній діяльності, а здобувачі навчилися адекватно обирати потрібну технологію та застосовувати її з метою підвищення ефективності освітнього процесу.

У ході навчання за курсом було враховано та реалізовано умови ефективного розвитку творчого потенціалу майбутніх вчителів-філологів. Інноваційно-педагогічна діяльність забезпечувалася вибором сучасних ІТ-технологій та активних методів навчання. Особливу увагу на кожному занятті приділялося формулюванням актуальності, реалізованої ідеї та мети навчання.

Здійснювалася обов'язкова педагогічна рефлексія – магістранти 1 та 2 року навчання аналізували, чому вони навчилися, навіщо і як це можна буде застосувати практично. Використовувався особистісно-орієнтований підхід, що було особливо важливим, оскільки більшість завдань мали творчий характер, а отже, успіхи та невдачі кожного магістранта слід було оцінити за різними критеріями. Крім того, всі заняття були побудовані відповідно до етапів вирішення творчого завдання: позначався початковий задум, потім відбувалося планування, здобувачі виконували завдання, пізніше перевіряли та шукали шляхи вдосконалення готового продукту.

Контрольний етап педагогічного експерименту виявив динаміку сформованості творчого потенціалу у магістрантів у експериментальної групи, що пройшла навчання за курсом. Майбутні педагоги покращили свої результати за кожним критерієм. Найбільші зміни відбулися щодо показників визнання творчого характеру педагогічних цінностей, наявності творчих ідеалів, творчого володіння філологічним інструментарієм. Чотири особи перейшли з низького рівня на середній, і ще чотири – із середнього на високий. Здобувачі поповнили портфоліо розробками та матеріалами, побудованими на використанні сучасних ІТ-технологій, набули прикладів для наслідування в частині професійної творчості, зацікавилися подальшим вивченням інновацій, глибше розглянули специфіку педагогічної творчості, отримали мотивацію на саморозвиток.

У контрольній групі за підсумками контрольного етапу лише одному магістрантові вдалося перейти з низького результату на середній. Члени цієї групи не проходили навчання з курсу, і на етапі повторної діагностики творчого потенціалу відчували ті ж самі труднощі, що і на початку педагогічного експерименту.

Отже, отримані результати свідчать, що навчання за курсом успішно сприяло розвитку творчого потенціалу майбутніх вчителів-словесників. Гіпотеза дослідження підтверджена, виконані поставлені завдання та мета магістерського дослідження.

Таким чином, найважливішим завданням сучасного викладача є врахування та використання переваг та недоліків мислення сучасного покоління, опанування сучасними ІТ-технологіями, які повинні бути ефективно застосовані з метою підвищення творчого потенціалу майбутніх вчителів. Застосування цифрових технологій (освітніх платформ, мультимедійних ресурсів, мобільних додатків, інтерактивних вправ, онлайн-курсів, електронних словників тощо) сприяє підвищенню навчальної мотивації, покращенню академічних успіхів, збільшенню інтересу до вивчення мови, розвитку критичного мислення, креативності та навичок самостійної роботи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Адаптація системи освіти до «кліпового мислення». Епоха науки, 2020. №24. URL: <https://cyberleninka.ua/article/n/adaptatsiya-sistemy-obrazovania-k-klipovomu-myshleniyu>
2. Акчелов Є. О., Галаніна Є. В. Новий підхід до гейміфікації в освіті. *Вектори благополуччя: економіка та соціум*, 2019. №1 (32). URL: <https://cyberleninka.ua/article/n/novyy-podhod-k-geymifikatsii-v-obrazovanii>
3. Андреев В. І. Педагогіка: навчальний курс для творчого саморозвитку. Харків : Центр інноваційних технологій, 2012. 607 с.
4. Андрощук І. В., Андрощук І. П. Скрайбінг-презентація як засіб підвищення ефективності освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2019. Т. 72. №4. С. 67-77.
5. Антоніаді К. С., Грубич Т. Ю. Застосування VR та AR технологій в освіті. *Нові імпульси розвитку: питання наукових досліджень*, 2020. №2. URL: <https://cyberleninka.ua/article/n/primenenie-vr-i-ar-tehnologiy-v-obrazovanii>
6. Байгабилов Н. О., Байгушева Б. М., Байгушева К. М. Соціологічний аналіз застосування технології доповненої реальності у навчанні. *Society and Security Insights*, 2020. URL: <https://cyberleninka.ua/article/n/sotsiologicheskii-analiz-primeneniya-tehnologii-dopolnenoj-realnosti-v-obuchenii>
7. Белінова Н. В., Сухарева О. С., Шевченко Н. В. Освітня цінність подкастів: дидактичні властивості та технологія створення. *Проблеми сучасної педагогічної освіти*, 2020. № 66-4. URL: <https://cyberleninka.ua/article/n/obrazovatelna-tsennost-podkastov-didakticheskie-svoystva-i-tehnologiya-sozdaniya>
8. Біджієва С. Х., Урусова Ф. А. Гейміфікація освіти: проблеми використання та перспективи розвитку. *Світ науки. Педагогіка та психологія*, 2020. №4. URL: <https://cyberleninka.ua/article/n/geymifikatsiya-obrazovania-problemy-ispolzovaniya-i-perspektivy-razvitiya>

9. Бічева І. Б. Розвиток творчого мислення учнів як умова безперервного пізнання та професійного розвитку. *Сучасні наукові дослідження та інновації*, 2016. № 6 (62). С. 675-679.
10. Букач М. Скрайб як засіб візуалізації. *Трудова підготовка в закладах освіти*. 1999. Т. 3. С. 21-25.
11. Варлакова Ю. Р. Розвиток креативності майбутніх бакалаврів педагогічної освіти у ВНЗ. Харків, 2013. 321 с.
12. Гімельштейн Е. А., Годван Д. Ф., Стецька Д. В. Застосування інструментів гейміфікації в освіті. *Бізнес-освіта в економіці знань*, 2020. №3 (17). URL: <https://cyberleninka.ua/article/n/primenenie-instrumentov-geymifikatsii-v-obrazovanii>
13. Гладкі В.Г., Желтікова І.А. Проблема творчого саморозвитку педагога професійної школи. *Вісник ОНУ*, 2012. №2 (138). С. 44-49.
14. Глосарій філософських термінів. *Національна філософська енциклопедія*, 2003. URL: <http://terme.ua/dictionary/197/word/%D1%E8%F1%F2%E5%EC%E0/>
15. Докторович А. Б. Людський потенціал. *Соціальна політика: енциклопедія*. Київ, 2006. 400 с.
16. Загвязинський В. І. Педагогічна творчість вчителя. Київ : Веселка, 2001. 156 с.
17. Заславська Т. І. Людський потенціал у сучасному трансформаційному процесі. Херсон, 2019. 46 с.
18. Зражевська Н. Оповідні стратегії медіатексту. *Social Communications: Theory and Practice*. 2022. Vol. 14 (1). P. 53-70.
19. Іванілова І. В., Юркевич Є. В., Крюкова Л. Н. Механізми використання технологій доповненої реальності в освіті. *Сучасна педагогічна освіта*, 2020. №1. URL: <https://cyberleninka.ua/article/n/mehanizmy-ispolzovaniya-tehnologiydopolnennoy-realnosti-v-obrazovanii>

20. Іванько О. Ф. Доповнена та віртуальна реальність в освіті. *Молодий учений*, 2018. №37 (223). С. 11-17. URL: <https://moluch.ua/archive/223/52655/>

21. Ігнат'єва Е. А. Використання технології доповненої реальності у навчальному процесі. *Вісник ВНУ*, 2019. №4 (104). URL: <https://cyberleninka.ua/article/n/ispolzovanie-tehnologii-dopolnennoy-realnosti-vuchebnom-protseste>

22. Ітінсон К. С. До питання про застосування подкастів в освіті: типологія та специфіка. *Сучасна педагогічна освіта*, 2021. №2 (35). URL: <https://cyberleninka.ua/article/n/k-voprosu-o-primenenii-podkastov-v-obrazovaniiitipologiya-i-spetsifika>

23. Кан-Калік В. А., Нікандров Н.Д. Педагогічна творчість. Київ : Педагогіка, 1990. 144 с.

24. Капкаєв Ю. Ш., Лешиніна В. В., Бенц Д. С. Гейміфікація освітнього процесу. *Проблеми сучасної педагогічної освіти*, 2019. №63-2. URL: <https://cyberleninka.ua/article/n/geymifikatsiyaobrazovatelno-protsesta>

25. Клименко Л. М. Професійна самоосвіта педагога. *Психологія: проблеми практичного застосування*. Київ : Видавництво Молодий учений, 2011. С. 30-39.

26. Клімкович Є. В. Розвиток гейміфікації освіти у процесі реалізації програм вищої та додаткової освіти. *Сучасна педагогічна освіта*, 2021. №8. URL: <https://cyberleninka.ua/article/n/razvitie-geymifikatsii-obrazovania-v-protsestererealizatsii-programm-vyshogo-i-dopolnitelnogo-obrazovania>

27. Ковальов Б. П. Розвиток та корекція педагогічної рефлексії вчителя. *Практична психологія*. Луцьк, 1997. С. 34-39.

28. Комарова М. Ю. Розвиток творчого потенціалу студентів у процесі підготовки до педагогічної діяльності. *Сучасна педагогічна освіта*, 2020. №2 (47). URL: <https://cyberleninka.ua/article/n/razvitiyetvorcheskogo-potentsiala-studentov-v-protseste-podgotovki-k-pedagogicheskoydeyatelnosti>

29. Котенко В. В. Застосування VR-інструментів у контексті гейміфікації та впровадження ігрових механік в освітній сфері. *Вчені записки Лесгафтського університету*, 2021. №4 (194). URL: [https://cyberleninka.ua/article/n/primenenie - vr - instrumentov - v - kontekste geymifikatsii - i - vnedreniya - igrovyyh - mehanik - v - obrazovatelnoy - sfere](https://cyberleninka.ua/article/n/primenenie-vr-instrumentov-v-kontekste-geymifikatsii-i-vnedreniya-igrovyyh-mehanik-v-obrazovatelnoy-sfere)

30. Косачова О. Буктрейлер як ефективний медіа-ресурс сучасної бібліотеки. *Вісник Книжкової палати*. 2014. № 10. С. 15-18.

31. Купчинська М. А., Юдалевич Н. В. Кліпове мислення як феномен сучасного суспільства. *Бізнес-освіта в економіці знань*, 2019. №3 (14). URL: <https://cyberleninka.ua/article/n/klipovoe-myshlenie-kak-fenomenovremenno-obschestva>

32. Кургузов А. В., Латушкіна В. А. Спільне використання доповненої реальності та штучного інтелекту в освіті. *Проблеми сучасної педагогічної освіти*, 2020. №69-4. URL: <https://cyberleninka.ua/article/n/sovmestnoe-ispolzovanie-dopolnennoy-realnosti-iiskusstvenno-intellekta-v-obrazovanii>

33. Кухарев Н. В. Стимулювання педагогічної творчості: навчально-методичний посібник для педагогів. Херсон, 2011. 143 с.

34. Мартишина Н. В. Ціннісні властивості творчого потенціалу педагога. *Вісник ВНУ ім. Лесі Українки*. 2012. №36, С. 5-14.

35. Ньюзум Е. Гучніше! Як створювати подкасти. Харків : Вівіт, 2022. 336 с.

36. Олешков М. Ю. Сучасний освітній процес: основні поняття та терміни. Вінниця : Вища школа, 2006. 191 с.

37. Погоріла Т. С. Співвідношення понять «творчість» та «креативність»: подібність та відмінності. *Досягнення науки та освіти*, 2018. №8 С. 83–85.

38. Пономарьов Я. А. Психологія творчості: школа Я.А. Пономарьова. Харків, 2006. 624 с.

39. Приходько Ю. О., Юрченко В. І. Психологічний словник-довідник: навч. посібник. Київ : Каравела, 2020. 418 с.

40. Про схвалення Концепції реалізації державної політики «Нова українська школа» на період до 2029 року : Розпорядження КМУ від 14 груд. 2016 р. № 988-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/249613934>

41. Сердюк Г. А. Експериментальна перевірка феномену розвитку дослідницької компетентності вчителя української мови і літератури ліцею. *Теорія і методика професійної освіти*, 2024. Вип. 75. С. 205-211.

42. Сисоєва С. О. Теоретико-методологічне адаптування педагогічної творчості. *Відкритий урок*. 2005. № 21. С. 13-19.

43. Степаненко Н. О. Технологія розвитку креативного потенціалу майбутнього вчителя у творчій навчально-професійній діяльності: навч.-метод. посібник. Київ : ФЛПНТА, 2015. 156 с.

44. Суртаєва Н. Н. Педагогіка. Педагогічні технології: навчальний посібник для СПО. Київ, 2019. 250 с.

45. Темирова Д. Д. Минуле, сьогодні та майбутнє подкастингу у вищій освіті. *Проблеми педагогіки*, 2021. №4 (55). URL: <https://cyberleninka.ua/article/n/proshloe-nastoyashee-i-budushee-podkastinga-vvysshem-obrazovanii>

46. Туник О. Є. Найкращі тести на креативність. Діагностика творчого мислення. Київ, 2013. 320 с.

47. Харківська А. А. Підготовка майбутніх педагогів в умовах цифрового освітнього простору закладу вищої освіти. *Наукові розробки, передові технології, інновації : матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф., 06-08 жовт. 2020 р.*, Прага, 2020. С. 195-197. URL: <https://goo.su/bpo3>

48. Царик Г. М. Подкаст як жанр сучасного медійного дискурсу. *Південний архів (філологічні науки)*. 2024. Вип. ХСV. С. 66-72.

49. Чорноус В. П. Реалізація творчого потенціалу особистості майбутнього педагога в процесі професійної підготовки. *Освітній каталог КПУ*, 2021. № 75. Т. 3. С. 143-147.

50. Швець М. Розвиток творчого потенціалу студентів-філологів у процесі педагогічної підготовки на основі ІТ-технологій. *Теорія та практика*

аналізу художнього тексту: сучасні вектори досліджень: зб. наук. статей.
Одеса : Видавець Букаєв В.В., 2025. Вип. 3. С. 183-192.

51. Adams K. Sources of Innovation and Creativity. *National Centre on Education and the Economy*. Retrieved August 10, 2017. URL: <http://www.fpspi.org/pdf/innovcreativity.pdf>

52. Brian Tomlinson. Challenging teachers to use their coursebook creatively. *Creativity in the English language classroom*, 2015. № 7. P. 24-28.

53. Jan L., Otakar N., Nyvlt V., Lizbetinova L. Potential of Age-management in the Construction Digitalization Process SHS web of conferences. URL: <https://doaj.org/article/9aec65d81e87470a9c185bfee2c87598>

54. Marisa Constantinides. Creating creative teachers. *Creativity in the English language classroom*, 2015. № 7. P. 115-122.

55. Ozkan M., Solmaz B. Mobile Addiction of Generation Z and its Effects on their Social Lives: (An Application among University Students in the 18-23Age Group). *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 2015. № 205. PP. 92-98.

ДОДАТКИ

Таблиця 2. Діагностична карта педагогічного експерименту

Компонент	Показник	Діагностична методика
Ціннісний	Визнання творчого характеру педагогічних цінностей	Самооцінка творчого потенціалу особистості (Н.П.Фетіскін, В.В.Козлов, Г.М.Мануйлов)
	Наявність творчих ідеалів та образів-орієнтирів у житті та в професії	Анкетування
Когнітивний	Знання про людину, особистість, її креативність	Методика «креативність особистості» Д.Джонсона
	Знання специфіки філологічної творчості	«Потреба досягнення успіху» Ю.М. Орлова
	Творчо орієнтований педагогічний кругозір	Діагностика особистісної креативності (Е.Е. Тунік)
Діяльність	Розвинені творчі здібності	Портфоліо
	Творче володіння філологічним інструментарієм	Бесіда

Додаток А. Анкета «Наявність творчих ідеалів»

1. Розкажіть про педагога, якого (яких) Ви могли б назвати Вашим творчим ідеалом або орієнтиром у професії (5-7 пропозицій).

2. Розкажіть про людину (людей), яку (яких) Ви могли б назвати Вашим творчим ідеалом чи орієнтиром у житті (5-7 пропозицій).

Інтерпретація результатів:

Високий рівень – магістрант надав розгорнуту відповідь на обидва питання, перерахував кілька аргументованих прикладів щодо кожного пункту.

Середній рівень – магістрант надав недостатньо розгорнуту відповідь на обидва питання, перерахував один або кілька аргументованих прикладів щодо кожного пункту.

Низький рівень – магістрант не надав розгорнутої відповіді на два чи одне запитання, перерахував один чи кілька прикладів щодо кожного пункту, але не аргументував свою позицію; відповіді мають формальний, поверховий характер.

Додаток Б. Критерії оцінювання портфоліо

1. Наявність творчих робіт, підготовлених у процесі навчання чи практик, від 0 до балів:

0 – роботи не надані;

1 – надано 1 роботу;

2 – надано 2-5 робіт;

4 – надано 6 і більше робіт.

2. Оригінальність наданих робіт:

0 – хоч би одна з робіт скопійована з інтернету;

1 – робота на 50% та більше скопійована з інтернету;

2 - робота на 49-20% скопійована з Інтернету;

3 - Робота оригінальна або на 19% і менш скопійована з Інтернету.

3. Інноваційність поданих робіт.

0 – роботи скопійовані і неможливо оцінити даний пункт;

1 – під час підготовки роботи використовувалися традиційні технології, які використовуються всіма педагогами;

2 – під час підготовки роботи використовувалися традиційні технології, але з нестандартним підходом;

3 – під час підготовки роботи використовувалися інноваційні технології.

Інтерпретація результатів:

Високий рівень – 9-8 балів.

Середній рівень – 7-5 балів

Низький рівень – 4 та менше балів.

Додаток В. План бесіди

1. Розкажіть, які засоби візуалізації інформації ви застосовуєте на уроках української мови та літератури та (або) плануєте застосувати.

2. Розкажіть, які ІТ-технології ви застосовуєте на уроках та (або) плануєте застосувати.

3. Розкажіть, які креативні педагогічні технології навчання ви застосовуєте на уроках та (або) плануєте застосувати.

4. Розкажіть, як ви організуєте взаємодію учнів, що потребує інших позицій викладача (інтерактивне навчання) та (або) плануєте організувати.

Інтерпретація результатів:

Високий рівень: здобувач назвав чотири та більше засоби візуалізації інформації, ІТ-технології, креативні педагогічні технології та форми організації інтерактивного навчання. Промова аргументована.

Середній рівень: здобувач назвав три засоби візуалізації інформації, ІТ-технології, креативні педагогічні технології та форми організації інтерактивного навчання. Мова в більшості випадків аргументована, потрібні підказки.

Низький рівень: здобувач назвав два або менше засобів візуалізації інформації, ІТ-технології, креативні педагогічні технології та форми організації інтерактивного навчання. Мова в більшості випадків не аргументована, постійно потребує підказок.

Додаток Г. Авторський курс «Розвиток творчого потенціалу майбутнього вчителя-словесника на основі ІТ-технологій»

Авторський курс «Розвиток творчого потенціалу майбутнього вчителя-словесника на основі ІТ-технологій» Усього: 36 годин, з них: лекції – 18 годин, практики – 18 годин. Форма навчання: очна/дистанційна.

Пояснювальна записка

Актуальність. На сьогоднішній день суспільство висуває високі вимоги до особистості та кваліфікації педагога. Особливо цінується здатність вчителя до творчості, що передбачає використання інноваційних методів та стратегій, які б надихали учнів отримувати нові знання та вміння. Все частіше сучасні вчителі стикаються з ускладненням та постійним розширенням сфери освітніх послуг, а також появою інноваційних типів освітніх закладів, авторських педагогічних методів, проєктів, технологій. У зв'язку з цим, все більшої актуальності набуває потреби розвитку творчого потенціалу педагога.

У рамках розвитку системи освіти до навчального процесу все ширше включаються інформаційні засоби та мультимедійні методи навчання. Інформаційно-комунікативні технології (ІТ-технології) в освіті сьогодні – один з найпріоритетніших напрямків. Поява персональних комп'ютерів, інтерактивних інструментів та необмеженого доступу до Інтернету створила принципово нове, багатогранне освітнє середовище. Свою роль відіграла пандемія, змусивши школи перебудовуватися на дистанційний формат навчання. У зв'язку з цим виникла гостра необхідність для вчителів удосконалювати навички володіння та використання ІТ-технологіями. Однак на сьогодні у школах спостерігається нестача викладачів, які здатні організувати ефективно та креативно навчання з використанням ІТ-технологій.

Авторський курс «Розвиток творчого потенціалу майбутнього вчителя-словесника на основі ІТ-технологій» спрямований на знайомство та оволодіння слухачами сучасних ІТ-технологій, які потребують творчого підходу та

креативності. Найбільший потенціал на сьогоднішній день мають *доповнена реальність (AR), онлайн-інструменти для реалізації гейміфікації та подкастингу*. Ефективність використання даних технологій в освітньому процесі доведена проведеними дослідженнями, однак у сучасних вітчизняних школах та вишах вони використовуються недостатньо широко через загальну консервативну спрямованість навчання.

Творчий потенціал вчителя повинен дозволяти професіоналу брати участь у створенні та зміні елементів освітнього процесу на основі знаходження нестандартних рішень освітніх завдань за допомогою наявних знань та навичок. Тематичне планування представлені у таблиці Г.1, форми проведення занять представлені у таблиці Г.2, умови підсумкового контролю відображені у таблиці Г.3.

Мета: розвиток творчого потенціалу майбутніх вчителів-словесників на основі ІТ-технологій.

Завдання:

- сформувати основні уявлення слухачів про роль ІТ технологій у сучасному освітньому процесі;
- допомогти подолати труднощі у майбутній професійній діяльності та перешкоджати емоційному вигорянню;
- підвищити інтерес слухачів до професійної діяльності;
- доповнити знання про методи та прийоми педагогічної діяльності.

Матеріально-технічне забезпечення:

- матеріали до занять: конспекти, наочні інтерактивні посібники;
- мультимедійне обладнання: ноутбук, екран, проектор, доступ до Інтернету;
- наявність смартфона, планшета чи ноутбука у кожного здобувача

Додаток Д. Портфоліо

ФОТОПОРТФОЛІО

УЧИТЕЛЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ

Загальні відомості
Прізвище, ім'я, по батькові:
 Швець Микола Володимирович
Освіта: вища (філологічна)
Спеціальність: українська мова і література
Кваліфікація: учитель української мови та літератури
Контакти: 0 (63) 281 35 73

Педагогічне кредо
 Навчати мови — означає навчати мислити, відчувати й формулювати власну позицію. Я прагну створювати уроки, на яких учні не бояться висловлюватися, дискутувати та шукати сенси. Моє завдання — не лише передати знання, а сформувати особистість, здатну до критичного мислення й самовираження.

Методична проблема

- Методична проблема: Розвиток критичного мислення та комунікативної компетентності учнів на уроках української мови та літератури засобами інтерактивних технологій.

Освітня діяльність

- Освітня діяльність: Я викладаю українську мову та літературу, використовуючи сучасні методики навчання, що спрямовані на активну участь учнів у навчальному процесі.

Методичні напрацювання

- Маю власні розробки уроків та дидактичних матеріалів: інтерактивні уроки (у форматі гри, подкасту, дискусії); вправи для розвитку критичного мислення; креативні завдання для аналізу художніх текстів.
- Використовую нестандартні формати: уроки у стилі фільмів, серіалів, спорту; створення учнями власних текстів (діалоги, есе, міні-історії).

Робота з учнями

- Робота з учнями: бере участь у конкурсах і творчих проєктах;
- демонструють стабільні результати навчання;
- розвивають навички самостійного мислення.

Підвищення кваліфікації

Позаурочна діяльність

- Позаурочна діяльність: Організую та проводжу тижні української мови та літературні вечори;
- інтерактивні заходи;
- творчі конкурси.

Використання сучасних технологій

- У навчальному процесі використовую:
- інтерактивні платформи для тестування;
- презентації та візуальні матеріали;
- онлайн-ресурси для навчання.

Досягнення

Самоаналіз діяльності

- У своїй роботі я прагну постійного розвитку та вдосконалення.
- Мії сильні сторони: креативність у підходах до навчання;
- вміння зацікавити учнів;
- створення доброзичливої атмосфери.
- Потребують розвитку: поглиблення цифрових навичок; розширення методичного інструментарію.
- Моя мета: стати сучасним учителем, який не лише навчає, а й надихає.

Малюнок. портфоліо вчителя української мови та літератури

◆ Загальні відомості

Прізвище, ім'я, по батькові: Швець Микола Володимирович

Освіта: вища (філологічна)

Спеціальність: українська мова і література

Кваліфікація: учитель української мови та літератури

Контакти: 0 (63) 281 35 73

◆ Педагогічне кредо

Навчати мови — означає навчати мислити, відчувати й формулювати власну позицію. Я прагну створювати уроки, на яких учні не бояться висловлюватися, дискутувати та шукати сенси. Моє завдання — не лише передати знання, а сформувати особистість, здатну до критичного мислення й самовираження.

◆ Методична проблема (тема самоосвіти)

Розвиток критичного мислення та комунікативної компетентності учнів на уроках української мови та літератури засобами інтерактивних технологій.

◆ Освітня діяльність

Я викладаю українську мову та літературу, використовуючи сучасні методики навчання, що спрямовані на активну участь учнів у навчальному процесі.

У своїй роботі застосовую:

- інтерактивні вправи
- метод дискусії
- проблемне навчання
- сторітелінг

Особливу увагу приділяю:

- розвитку мовлення учнів
- формуванню навичок аналізу тексту
- підготовці до НМТ

◆ Методичні напрацювання

Маю власні розробки уроків та дидактичних матеріалів, серед яких:

- інтерактивні уроки (у форматі гри, подкасту, дискусії)
- вправи для розвитку критичного мислення
- креативні завдання для аналізу художніх текстів

У своїй практиці використовую нестандартні формати:

- уроки у стилі фільмів, серіалів, спорту
- створення учнями власних текстів (діалоги, есе, міні-історії)

◆ **Робота з учнями**

Мої учні:

- беруть участь у конкурсах і творчих проєктах
- демонструють стабільні результати навчання
- розвивають навички самостійного мислення

Я підтримую:

- індивідуальний підхід до кожного учня
- створення комфортної атмосфери на уроці
- розвиток творчих здібностей

◆ **Підвищення кваліфікації**

Постійно вдосконалюю професійні навички:

- проходжу онлайн-курси та вебінари
- вивчаю сучасні методики викладання
- впроваджую нові освітні технології

(Тут можна додати конкретні сертифікати)

◆ **Позаурочна діяльність**

Організую та проводжу:

- тижні української мови та літератури
- літературні вечори
- інтерактивні заходи
- творчі конкурси

Залучаю учнів до активної участі в культурному житті школи.

◆ **Використання сучасних технологій**

У навчальному процесі використовую:

- інтерактивні платформи для тестування
- презентації та візуальні матеріали

- онлайн-ресурси для навчання

Це допомагає зробити уроки більш цікавими та доступними для учнів.

◆ Досягнення

- позитивна динаміка навчальних результатів учнів
- активна участь у методичній діяльності
- впровадження сучасних підходів до навчання

(Додай грамоти/сертифікати за наявності)

◆ Самоаналіз діяльності

У своїй роботі я прагну постійного розвитку та вдосконалення.

Мої сильні сторони:

- креативність у підходах до навчання
- вміння зацікавити учнів
- створення доброзичливої атмосфери

Потребують розвитку:

- поглиблення цифрових навичок
- розширення методичного інструментарію

Моя мета: стати сучасним учителем, який не лише навчає, а й надихає.

Додаток Е. Скрайбінг-презентація повісті «Кайдашева сім'я» І. Нечуя-Левицького

Малюнок. 11. Скрайбінг-презентація повісті «Кайдашева сім'я» І. Нечуя-Левицького

 СЦЕНАРІЙ СКРАЙБІНГУ

Тема: Сміх крізь сльози: родина Кайдашів

 Тривалість: 4–6 хв

 Кадр 1: Вступ (0:00–0:20)

 Малюємо:

- українську хату
- напис: “Сім'я”
- блискавку

 Текст:

Сім'я — це любов і підтримка...

Але іноді — сварки, конфлікти й справжні “битви”.

 Кадр 2: Автор (0:20–0:40)

 Малюємо:

- портрет + перо
- підпис: Іван Нечуй-Левицький

 Текст:

Автор повісті — Іван Нечуй-Левицький.

Він майстерно показує життя українського села з гумором і правдою.

◆ **Кадр 3: Родина Кайдашів (0:40–1:20)**

 Малюємо:

- родинне дерево
- підписуємо:
 - Омелько
 - Маруся
 - Карпо
 - Лаврін
 - Мотря
 - Мелашка

 Текст:

У центрі — звичайна сім'я.

Батьки й дорослі сини з невістками.

Здається, нічого особливого... але це лише початок.

◆ **Кадр 4: Причина конфліктів (1:20–2:00)**

 Малюємо:

- груша
- курка
- горщик
- стрілки між персонажами ↔

 Текст:

Сварки виникають через дрібниці:

груша, курка, хата...

Але насправді — через гордість, егоїзм і небажання поступатися.

◆ Кадр 5: Характери (2:00–3:00)

✎ Малюємо:

- Карпо — строгий, сердитий 😠
- Лаврін — добрий, жартівливий 😊
- Мотря — конфліктна 🗨️
- Мелашка — ніжна 🌸

🗨️ Текст:

Кожен герой — яскравий характер.

Саме різниця між ними і створює конфлікти.

◆ Кадр 6: Сміх і трагедія (3:00–3:40)

✎ Малюємо:

- смайлик 😄 + сльоза 💧

🗨️ Текст:

Повість смішна...

Але цей сміх — крізь сльози.

Бо за сварками ховається руйнування родини.

◆ Кадр 7: Головна ідея (3:40–4:20)

✎ Малюємо:

- серце ❤️
- тріщина 🗨️

🗨️ Текст:

Коли немає поваги й розуміння — навіть найрідніші стають ворогами.

◆ Кадр 8: Актуальність (4:20–5:00)

✎ Малюємо:

- сучасну сім'ю 👤 👤 👤
- телефон 📞

- суперечку

 Текст:

Ця історія актуальна й сьогодні.

Конфлікти в сім'ї не зникли — змінилися лише обставини.

 Фінал (5:00–5:30)

 Малюємо:

- напис: “Жити в мирі чи сваритися?”

 Текст:

Повість «Кайдашева сім'я» ставить просте питання:

що важливіше — гордість чи родина?

Таблиця 3. Зміст курсу

№	Розділ	Тема	Зміст	Лекційні заняття, годин	Практичні заняття, годин
1	Вступ	Роль ІТ-технологій у сучасному освітньому процесі	Покоління Z. Кліпове мислення. Плюси та мінуси явища та його практична складова. Застосування ІТ технологій в освітньому процесі.	4	
2	AR (доповнена реальність) у освітньому процесі	Доповнена реальність	Що таке доповнена дійсність. Плюси та мінуси AR. Приклади навчальних AR-програм: AR Flash Cards, Bugs 3D, Mathalive, AugThat, Arloon Plants, Starwalk та інші.	4	2
3	Онлайнінструменти для реалізації гейміфікації в освітньому процесі	Що таке гейміфікація	Основні аспекти гейміфікації. Навіщо гейміфікувати навчання? Методи гейміфікації навчання. Плюси та мінуси гейміфікації.	6	
		Хмарні технології	Хмарні сховища даних; інтернет-бібліотеки; дидактичні ігри; онлайн-конструктори		2

		цифрових дидактичних одиниць; спеціалізовані сховища відео.		
	Цифрові хмарні інструменти	Цифрові хмарні інструменти в процесі освіти. Prezi. Focusky. Google- слайди . Microsoft Sway.		4
	Цифрові інструменти формуючого оцінювання	Цифрові інструменти формування оцінювання в освітньому процесі. Інтерактивні робочі листи. Wizer. ProProfs. Генератори ребусів rebus1.com. Генератор тестів, кросвордів onlinetestpad. Генератор кросвордів Cross.		4

№	Розділ	Тема	Зміст	Лекційні заняття, годин	Практичні заняття, годин
		Хмара слів як дидактичний інструмент	Хмара слів як із способів візуалізації текстової інформації на уроках української мови та літератури WorditOut. Wordle. WordClouds.		2

4	Подкастинг в освітньому процесі	Подкастинг	Що таке подкаст? Види подкастів. Подкастингу в навчанні. Ознаки гарного подкасту. Складнощі у використанні на заняттях. Як записати подкаст. Платформи, у яких можна викласти подкаст. Як застосовувати подкаст під час уроків української мови та літератури	4	4
Разом				18	18
				36	

Таблиця 4. Форми та методи занять

Розділ	Тема	Форми	Методи
Вступ	Роль ІТ-технологій у сучасному освітньому процесі	Проблемна лекція	Мозковий штурм, дискусія
AR (доповнена реальність) у освітньому процесі	Доповнена реальність	Візуальна лекція. Семінар-розмова	Наочні, словесні. Розмова. Робота у парі. Навчання у малих групах.
Онлайнінструменти для реалізації гейміфікації в освітньому процесі	Що таке гейміфікація	Лекція-розмова	Наочні, словесні. Розмова.
	Хмарні технології	Семінар-розмова	Ділова гра. Кейс-метод.
	Цифрові хмарні інструменти	Практичне заняття	Робота у парі. Навчання у малих групах.
	Цифрові інструменти формуючого оцінювання	Семінар із застосуванням методу аналізу конкретних ситуацій.	Вирішення ситуаційних завдань

		Хмара слів як дидактичний інструмент	Проблемний семінар	Вирішення ситуаційних завдань
Подкастинг в освітньому процесі	Подкастинг		Візуальна лекція. Контекстно-інформаційна лекція. Проблемний семінар	Розігрування ролей. Дискусія Круглий стіл

Таблиця 5. Форми підсумкового контролю

Розділ	Підсумковий контроль (Завдання для самостійної роботи)	Оцінка
AR (доповнена реальність) у освітньому процесі	Конспект уроку та дидактичні матеріали до нього (до уроків української мови та літератури) з використанням доповненої реальності	Зараховано/ Не зараховано
Онлайн-інструменти для реалізації гейміфікації в освітньому процесі	Конспект уроку з української мови та літератури та матеріали до нього з використанням онлайн-інструментів для реалізації	Зараховано/ Не зараховано
Подкастинг в освітньому процесі	Конспект уроку з української мови та літератури та матеріали до нього з використанням подкасту	Зараховано/ Не зараховано

Очікувані результати:

Результатами успішного освоєння курсу є:

- підвищення інтересу до професійної діяльності;
- поповнення знань про засоби педагогічної діяльності;
- розвиток навичок творчого володіння філологічним інструментарієм;
- розвиток мотивації до саморозвитку у майбутній професії вчителя-словесника.

Список рекомендованої літератури

1. Адаптація системи освіти до «кліпового мислення». *Епоха науки*, 2020. №24. URL: <https://cyberleninka.ua/article/n/adaptatsiya-sistemy-obrazovania-k-klipovomu-myshleniyu>
2. Антоніаді К. С., Грубич Т. Ю. Застосування VR та AR технологій в освіті. *Нові імпульси розвитку: питання наукових досліджень*, 2020. № 2. URL: <https://cyberleninka.ua/article/n/primenenie-vr-i-ar-tehnologiy-v-obrazovanii>
3. Біла Н.В., Пермякова О.С. Вплив покоління Z на трансформацію освітніх технологій. *Світ науки. Педагогіка та психологія*, 2018. С. 329-337.
4. Белінова Н. В., Сухарєва О.С., Шевченко Н. В. Освітня цінність подкастів: дидактичні властивості та технологія створення. *Проблеми сучасної педагогічної освіти*, 2020. №66. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/obrazovatel-na-tsennost-podkastov-didakticheskie-svoystva-i-tehnologiya-sozdaniya>
5. Біджієва С.Х., Урусова Ф.А.-А. Гейміфікація освіти: проблеми використання та перспективи розвитку. *Світ науки. Педагогіка та психологія*, 2020. №4. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/geymifikatsiya-obrazovania-problemy-ispolzovaniya-i-perspektivy-razvitiya>
6. Булаєва М. М., Смирнова Ж.В., Лапшина І. А., Максимова К. А., Барабіна І. Є. Творчість у професійній діяльності педагога. *Інноваційна*

економіка: перспективи розвитку та вдосконалення, 2020. №2 (44).
URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/tvorchestvo-v-professionalnoy-deyatelnosti-pedagoga-1>

7. Гімельштейн Е. А., Годван Д. Ф., Чтецька Д. В. Застосування інструментів гейміфікації в освіті. *Бізнес-освіта в економіці знань*, 2020. № 3 (17). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/primeneniye-instrumentov-geymifikatsii-v-obrazovanii>

8. Гусев І. Є. Гейміфікація як інструмент удосконалення професійної діяльності педагога у цифровому суспільстві. *Проблеми сучасної педагогічної освіти*, 2020. №68-1. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/geymifikatsiya-kak-instrumentovershenstvovaniya-professionalnoy-deyatelnosti-pedagoga-v-tsifrovomobschestve-obzor-publikatsiy>

9. Іванілова І. Ст, Юркевич Є. В., Крюкова Л.М. Механізми використання технологій доповненої реальності в освіті. *Проблеми сучасної педагогічної освіти*, 2020. №1. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/mehanizmy-ispolzovaniya-tehnologiydopolnennoy-realnosti-v-obrazovanii>

10. Іванько О. Ф. Доповнена та віртуальна реальність в освіті. *Молодий учений*, 2018. №37 (223). С. 11-17. URL: <https://moluch.ua/archive/223/52655/>

11. Ітінсон К. С. До питання про застосування подкастів в освіті: типологія та специфіка. *Нові імпульси розвитку: питання наукових досліджень*, 2021. №3. С. 48-56. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/k-voprosu-o-primeneniipodkastov-v-obrazovaniiitipologiya-i-spetsifika>

12. Котенко В. В. Застосування VR-інструментів у контексті гейміфікації та впровадження ігрових механік в освітній сфері. *Вчені записки Лесгафтського університету*, 2021. №4 (194). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/primeneniye-vr-instrumentov-v-kontekstegeymifikatsii-i-vnedreniya-igrovyyh-mehanik-v-obrazovatelnoy-sfere>

13. Клімкович Є. В. Розвиток гейміфікації освіти у процесі реалізації програм вищої та додаткової освіти. *Сучасна педагогічна освіта*, 2021. №8.

URL: <https://cyberleninka.ua/article/n/razvitie-geymifikatsii-obrazovania-v-protesseserealizatsii-programm-vysshogo-i-dopolnitelnogo-obrazovania>

14. Купчинська М. А., Юдалевич Н. В. Кліпове мислення як феномен сучасного суспільства. *Бізнес-освіта в економіці знань*, 2019. №3 (14).

URL: <https://cyberleninka.ua/article/n/klipovoe-myshlenie-kak-fenomenovremenno-obshchestva>

15. Кучаєв Р.М., Мальсагов Б.С., Чолаєв А.Х. Роль цифрового середовища навчання у сучасному освіті. *Молодий вчений*, 2018. №38 (224).

С. 18-25. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/rol-tsifrovoy-sredy-obucheniya-v-sovremennomobrazovanii>

16. Сотников А. М., Тичков А. Ю., Золотарьов Р. В., Ніколаєва М. А., Петкілєва А. А. Доповнена та віртуальна реальність в освіті як інструмент усвідомленого навчання. *Проблеми педагогіки*, 2023. № 4 (36).

URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/dopolnennaya-i-virtualnaya-realnost-vobrazovanii-kak-instrument-osoznannoho-obucheniya>

17. Темирова Д. Д. Минуле, сьогоднішня та майбутнє підкастингу у вищій освіті. *Проблеми педагогіки*, 2021. №4 (55).

URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/proshloe-nastoyashee-i-budushee-podkastinga-vvysshem-obrazovanii>

18. Харківська А. А. Підготовка майбутніх педагогів в умовах цифрового освітнього простору закладу вищої освіти. *Наукові розробки, передові технології, інновації : матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф., 06-08 жовт. 2020 р.*, Прага, 2020. С. 195-197. URL: <https://goo.su/bpo3>

19. Царик Г. М. Подкаст як жанр сучасного медійного дискурсу. *Південний архів (філологічні науки)*. 2024. Вип. ХСV. С. 66-72.

20. Швець М. Розвиток творчого потенціалу студентів-філологів у процесі педагогічної підготовки на основі ІТ-технологій. *Теорія та практика аналізу художнього тексту: сучасні вектори досліджень: зб. наук. статей*. Одеса : Видавець Букаєв В.В., 2025. Вип. 3. С. 183-192.

21. Adams K. Sources of Innovation and Creativity. *National Centre on Education and the Economy*. Retrieved August 10, 2017. URL: <http://www.fpspi.org/pdf/innovcreativity.pdf>
22. Brian Tomlinson. Challenging teachers to use their coursebook creatively. *Creativity in the English language classroom*, 2015. № 7. P. 24-28.
23. Jan L., Otakar N., Nyvlt V., Lizbetinova L. Potential of Age-management in the Construction Digitalization Process SHS web of conferences. URL: <https://doaj.org/article/9aec65d81e87470a9c185bfee2c87598>
24. Marisa Constantinides. Creating creative teachers. *Creativity in the English language classroom*, 2015. № 7. P. 115-122.
25. Ozkan M., Solmaz B. Mobile Addiction of Generation Z and its Effects on their Social Lives: (An Application among University Students in the 18-23Age Group). *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 2015. № 205. PP. 92-98.

Протокол аналізу звіту подібності науковим керівником

Заявляю, що я ознайомився (-лась) з Повним звітом подібності, який був згенерований Системою виявлення і запобігання плагиату щодо роботи:

Автор: Микола Швець

Співавтор:

Назва: ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ РОБОТИ З РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ-СЛОВЕСНИКІВ НА ОСНОВІ ІТ-ТЕХНОЛОГІЙ

Науковий керівник: доцент Евеліна Боєва

Підрозділ: Кафедра української та зарубіжної літератур

Коефіцієнт подібності 1: 7.74%

Коефіцієнт подібності 2: 2.79%

Мікропробіли: 2

Заміна букв: 0

Інтервали: 0

Білі знаки: 0

Дата створення звіту: 2026-05-05 20:40:42.0

Після аналізу Звіту подібності констатую наступне:

Запозичення, виявлені в роботі є законними і не є плагиатом. Рівень подібності не перевищує допустимої межі. Таким чином робота незалежна і приймається.

Запозичення не є плагиатом, але перевищено граничне значення рівня подібностей. Таким чином робота повертається на доопрацювання.

Виявлено запозичення і плагиат або навмисні текстові спотворення (маніпуляції), як передбачувані спроби укриття плагиату, які роблять роботу невідповідною вимогам законодавства (Ст. 32. ЗУ Про вищу освіту, пункт 3.1, Ст. 42. ЗУ Про освіту) та вимог НАЗЯВО (Критерій 5), а також кодексу етики і процедурам. Таким чином робота не приймається.

Обґрунтування:

2026-05-06

Надія Павлюк

Дата

експерт